

MỤC LỤC

Chương 1: Thông tin chung về Brunei	4
Chính phủ Brunei.....	6
Ngành Hành pháp	6
Chương 2: Tổng quan về thị trường	8
Các lợi thế của Brunei	9
Các thách thức thị trường	10
Các cơ hội thị trường.....	10
Chiến lược thâm nhập thị trường.....	11
Chương 3: Quan hệ thương mại song phương Việt Nam – Brunei	12
Thương mại Việt Nam – Brunei (2014-2018).....	12
Các mặt hàng xuất khẩu chính.....	14
Nhập khẩu từ Brunei.....	14
Các mặt hàng nhập khẩu chính.....	15
Chương 4: Các tiêu chuẩn và quy tắc thương mại	16
Biểu thuế quan và các qui định.....	16
Các rào cản thuế quan và phi thuế quan	16
Các yêu cầu nhập khẩu và chứng từ	17
Chứng nhận, ghi nhãn và bao bì sản phẩm.....	18
Tạm nhập	19
Các mặt hàng hạn chế hoặc cấm nhập khẩu	19
Các qui định hải quan	21
Các tiêu chuẩn thương mại	22
Chương 5: Môi trường đầu tư	25
Đầu tư trực tiếp nước ngoài	25
Các hạn chế về quyền sở hữu tư nhân đối với người nước ngoài	25
Tạo thuận lợi cho kinh doanh	26
Đầu tư nước ngoài	26

Các hiệp ước đầu tư song phương	26
Các thỏa thuận tránh đánh thuế 2 lần	27
Tính minh bạch của hệ thống pháp lý	28
Các hiệp định quốc tế	28
Hệ thống pháp luật và sự độc lập của tư pháp.....	28
Các luật và quy định về đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI).....	28
Đăng ký kinh doanh.....	29
Luật cạnh tranh	29
Sung công và bồi thường.....	29
Giải quyết tranh chấp.....	30
Phá sản.....	30
Các chính sách ưu đãi đầu tư.....	30
Khu vực thương mại tự do.....	31
Các yêu cầu thành quả (Lao động)	31
Bảo vệ quyền sở hữu tài sản	31
Thị trường vốn.....	33
Hệ thống tiền tệ và ngân hàng	33
Ngoại hối	34
Chính sách chuyển tiền.....	34
Quỹ đầu tư quốc gia.....	34
Cạnh tranh với doanh nghiệp nhà nước.....	34
Chương trình tư nhân hóa.....	35
Hành vi kinh doanh có trách nhiệm.....	35
Tham nhũng.....	35
Môi trường chính trị và an ninh.....	36
Lao động.....	36
Chương 6: Các cơ hội đầu tư và kinh doanh	38
Ngành sản xuất	38
Ngành Dịch vụ.....	40
Các công nghệ mới nổi.....	41
Ngành thủy sản.....	41
Ngành nông nghiệp.....	43

Ngành Du lịch..... 46

Chương 7: Cần biết khi đến Brunei 48

Giờ làm việc 48

Các ngày nghỉ lễ trong năm 2019 48

Tư vấn du lịch tại Brunei..... 49

Tiền tệ 49

Thị thực nhập cảnh 49

Các yêu cầu về thị thực..... 49

Đi lại 50

Văn hoá kinh doanh..... 50

Các điểm tham quan du lịch 51

Y tế 52

Điện – Viễn thông..... 52

Ngôn ngữ..... 53

Tạm nhập vật dụng cá nhân..... 54

Chương 1: Thông tin chung về Brunei

Tên quốc gia: Brunei Darussalam

Thể chế chính trị: Quân chủ chuyên chế

Thủ đô: Bandar Seri Begawan

Ngày Quốc khánh: 23 tháng 2

Thành viên của các tổ chức quốc tế: ADB, APEC, ARF, ASEAN, C, CP, EAS, FAO, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC (NGOs), ICRM, IDA, IFRCs, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, ISO, ITSO, ITU, NAM, OIC, OPCW, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIFIL, UNWTO, UPU, WCO, WHO, WIPO, WMO, WTO

Diện tích: 5,765 km², trong đó đất liền chiếm 5.265 km², 500 km² diện tích mặt nước và đường bờ biển kéo dài 161 km, tổng chiều dài đường biên giới với Malaysia khoảng 266 km.

Đất đai: đất nông nghiệp chiếm 2,5% diện tích, trong đó đất trồng trọt chiếm 0,8%, đất trồng cây lâu năm 1,1%, đồng cỏ: 0,6%. Đất lâm nghiệp chiếm tới 71,8%, 25,7% là các loại đất được sử dụng cho các mục đích khác.

Khí hậu: nhiệt đới nóng ẩm

Tài nguyên thiên nhiên: dầu, khí đốt tự nhiên, gỗ...

Dân số: 450.565 (ước tính vào tháng 7/2018), đại đa số người dân sinh sống tại khu vực đô thị chiếm 77,9% dân số (2019). Dân số thủ đô Bandar Seri Begawan vào khoảng 241.000 người. (2011)

- Tỷ lệ gia tăng dân số: 1,55% (ước năm 2018)
- Tỷ lệ sinh: 16,9/1.000 (ước năm 2018)
- Tỷ lệ chết: 3,7/1.000 (ước năm 2018)

Dân tộc: Malay 65,7%, người Hoa 10,3% và các dân tộc khác 24% (2016)

Tôn giáo: Hồi giáo (chính thức) 78,8%, Thiên chúa giáo 8,7%, Phật giáo 7,8% và các đạo khác (bao gồm tín ngưỡng bản địa) 4,7% (2011)

Chỉ tiêu cho y tế: 2,6% GDP (2015), mật độ bác sĩ: 1,77/1.000 người dân

Chỉ tiêu cho giáo dục: 4,4% GDP (2016), tỷ lệ biết đọc biết viết: 96% dân số

GDP (sức mua tương đương PPP): 33,87 tỉ USD (ước năm 2017); 33,42 tỉ USD (ước năm 2016); 34,27 tỉ USD (ước năm 2015)

GDP (tỷ giá chính thức): 12,13 tỉ USD (ước năm 2017)

GDP – Tốc độ tăng trưởng thực: 1,3% (ước năm 2017); -2,5% (ước năm 2016); -0,4% (ước năm 2015)

GDP trên mỗi đầu người (PPP): 78.900 USD (ước năm 2017); 79.000 USD (ước năm 2016); 82.200 USD (ước năm 2015)

Tổng tiết kiệm quốc gia: 47,5% GDP (ước năm 2017); 50,1% (ước năm 2016); 51,9% (ước năm 2015)

Cấu trúc GDP (ước năm 2017)

- Tiêu dùng hộ gia đình: 25%
- Tiêu dùng của chính phủ: 24,8%
- Đầu tư vốn cố định: 32,6%
- Đầu tư vào hàng dự trữ: 8,5%
- Xuất khẩu hàng hoá và dịch vụ: 45,9%
- Nhập khẩu hàng hóa và dịch vụ: -36,8%

Cấu trúc GDP theo lãnh vực: (ước năm 2017)

- Nông nghiệp: 1,2%
- Công nghiệp: 56,6%
- Dịch vụ: 42,3%

Các sản phẩm nông nghiệp: gạo, rau, quả, gà, trâu, gia súc, dê, trứng...

Các ngành công nghiệp: dầu mỏ, lọc dầu, khí hóa lỏng, xây dựng, nông nghiệp, nuôi trồng thủy sản, vận tải

Lực lượng lao động: 203.600 (ước năm 2014), trong đó:

- Nông nghiệp: 4,2%
- Công nghiệp: 62,8%
- Dịch vụ: 33%

Tỉ lệ thất nghiệp: 6,9% (ước năm 2017)

Ngân sách:

- Thu: 2,245 tỷ USD
- Chi: 4,345 tỷ USD (ước 2017)

Thuế và các doanh thu khác: 18,5% GDP (ước 2017)

Thâm hụt ngân sách: -17,3% GDP (ước 2017)

Năm tài chính: từ 1/4 đến 31/3

Tỉ lệ lạm phát (giá tiêu dùng): -0,2% (ước 2017); -0,7% (ước 2016)

Kim ngạch xuất khẩu: 5,885 tỉ (ước 2017); 5,023 tỉ (ước 2016)

- **Các mặt hàng xuất khẩu chính:** nhiên liệu khoáng, hóa chất hữu cơ
- **Các đối tác xuất khẩu chính:** Nhật Bản 27,8%, Hàn Quốc 12,4%, Thái Lan 11,5%, Malaysia 11,3%, Ấn Độ 9,3%, Singapore 7,7%, Thụy Sĩ 5%, Trung Quốc 4,7% (2017)

Kim ngạch nhập khẩu: 2,998 tỉ (ước 2017); 2,658 tỉ (ước 2016)

- **Các mặt hàng nhập khẩu chính:** phụ tùng máy móc – thiết bị cơ khí, nhiên liệu khoáng, xe hơi, máy móc điện
 - **Các đối tác nhập khẩu chính:** Trung Quốc 19,6%, Singapore 19%, Malaysia 18,8%, Mỹ 9,2%, Đức 5,9%, Nhật Bản 4,1%, Anh 4% (2017)

Tỉ giá hối đoái: BND so với USD

- 1,394 (ước 2017)
- 1,3814 (ước 2016)
- 1,3814 (ước 2015)
- 1,3749 (ước 2014)
- 1,267 (ước 2013)

Chính phủ Brunei

Vương quốc Hồi giáo Brunei Darussalam nằm ở khu vực Đông Nam Á, dọc theo bờ biển phía tây bắc của đảo Borneo và tiếp giáp biên giới với đất nước Malaysia. Nền kinh tế Brunei phụ thuộc nhiều vào nguồn thu từ dầu thô và khí đốt tự nhiên.

Vương quốc Hồi giáo Brunei Darussalam trước đây thuộc bảo hộ của Anh và sau khi giành độc lập vào tháng 1 năm 1984, Brunei trở thành thành viên của Khối thịnh vượng chung và Liên Hợp Quốc. Hồi giáo là tôn giáo chính thức của Brunei và đóng một vai trò quan trọng trong cuộc sống của người dân Hồi giáo tại Brunei.

Hệ thống tư pháp của Brunei dựa trên mô hình kết hợp giữa hệ thống Thông Luật của Anh và Luật Hồi giáo. Vào tháng 4 năm 2019, các bộ luật sharia chính thức có hiệu lực tại quốc gia này, được áp dụng cho cả tín đồ Hồi giáo lẫn người không theo đạo Hồi.

Ngành Hành pháp

- **Lãnh đạo nhà nước và chính phủ:** Quốc vương kiêm Thủ tướng Sir Hassanal Bolkiah (kể từ 5/10/1967)
- **Đảng phái chính trị:** Đảng Phát triển Quốc gia (NDP)

- **Nội các:**

Hội đồng Bộ trưởng được bổ nhiệm và chủ trì bởi quốc vương Brunei. Bốn hội đồng tư vấn được quốc vương bổ nhiệm gồm Hội đồng Tôn giáo, Hội đồng Mật về Hiến pháp, Hội đồng Kế vị và Hội đồng Lập pháp.

- **Ngành Lập pháp:**

Ủy ban Lập pháp hay Majlis Mesyuarat Negara Brunei gồm 36 ghế, các thành viên được Quốc vương chỉ định kể cả 3 thành viên mặc nhiên – chủ tịch, thư ký thứ nhất và thứ nhì – họp hàng năm khoảng 2 tuần.

- **Ngành Tư pháp:**

Tòa án Tối cao (gồm Tòa Phúc thẩm và Tòa án Cấp cao, mỗi tòa có một chánh án và 2 thẩm phán); Tòa án Sharia (bao gồm các Tòa Phúc thẩm và Tòa án Cấp cao). Brunei có hệ thống tư pháp kép gồm các tòa án thế tục và sharia (tôn giáo). Ủy ban Tư pháp của Hội đồng Cơ mật (tại Luân Đôn) đóng vai trò là phiên tòa phúc thẩm cuối cùng chỉ dành cho các vụ án dân sự.

Các thẩm phán Tòa án Tối cao được quốc vương chỉ định sẽ phục vụ đến năm 65 tuổi và già hơn nếu được quốc vương chấp thuận. Còn các thẩm phán thuộc Tòa án Sharia được quốc vương chỉ định hoạt động suốt đời.

Ngoài ra, còn một số tòa án cấp thấp khác như các tòa trung thẩm, tòa sơ thẩm, tòa án thiếu niên, tòa án cho vụ kiện dân sự nhỏ, các tòa sharia cấp thấp.

Chương 2: Tổng quan về thị trường

Brunei Darussalam là một vương quốc dầu mỏ Hồi giáo Đông Nam Á nằm trên bờ biển phía bắc của đảo Borneo. Chịu sự bảo hộ của Anh cho đến năm 1984, nên phần lớn người dân Brunei nói tiếng Anh, được thừa hưởng một nền giáo dục tốt, cơ sở hạ tầng tuyệt vời và có một chính phủ mong muốn đa dạng hóa nền kinh tế và thu hút đầu tư nước ngoài vào Brunei.

Mặc dù đã nhiều lần kêu gọi đa dạng hóa, nền kinh tế của Brunei vẫn phụ thuộc nặng nề vào thu nhập từ việc bán dầu mỏ và khí đốt, chiếm 90% tổng xuất khẩu và 65% GDP của Brunei (2019). Ngoài ra, doanh thu đáng kể từ các khoản đầu tư ở nước ngoài bổ sung thêm cho thu nhập từ nền sản xuất dầu mỏ trong nước. Hai nguồn doanh thu này đang tạo ra chất lượng sống thoải mái cho người dân Brunei. Công dân Brunei không phải trả thuế và được hưởng một nền giáo dục miễn phí lên đến cấp đại học, chăm sóc y tế miễn phí và được trợ cấp nhà ở.

Vị trí trung tâm của Brunei trong khu vực Đông Nam Á, cùng với các kết nối viễn thông và hàng không tốt, không phải đóng các loại thuế thu nhập cá nhân, doanh thu hoặc xuất khẩu và tình hình chính trị ổn định đã biến Brunei trở thành một địa điểm hấp dẫn đối với các nhà đầu tư.

Brunei khuyến khích đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) vào nền kinh tế trong nước thông qua nhiều biện pháp khuyến khích đầu tư khác nhau mà Bộ Năng lượng, Nhân lực và Công nghiệp đề xuất, cũng như thông qua các hoạt động của Bộ Tài chính và Kinh tế phối hợp cùng Hội đồng Phát triển Kinh tế Brunei (BEDB).

Mặt khác, tỷ lệ tội phạm thấp, nhiều trường học, nhà ở và các cơ sở thể thao tốt cũng như các chi phí tiện ích thấp đã khiến Brunei trở thành một địa chỉ hấp dẫn cho cả những người cư trú ngắn hạn và dài hạn. Cuộc sống ở Brunei phản ánh triết lý quốc gia của chế độ quân chủ Hồi giáo của người Malay.

Brunei không mắc nợ trong nước hay nước ngoài và không hề nhận viện trợ kinh tế. Mặc dù phải nhập khẩu hầu hết hàng tiêu dùng và thực phẩm, lượng xuất khẩu dầu mỏ lớn của Brunei giúp giữ cán cân thương mại luôn dương. Đồng đô la Brunei được gắn chặt vào đồng đô la Singapore với tỷ lệ một đổi một và đồng đô la Singapore là một phương tiện thanh toán hợp pháp ở vương quốc Hồi giáo này.

Bốn thị trường xuất khẩu lớn nhất của Brunei (chủ yếu là nhiên liệu khoáng sản) trong năm 2018 là Nhật Bản (30%), Hàn Quốc (14%), Malaysia (11%) và Thái Lan (11%). Bốn nguồn nhập khẩu lớn nhất của Brunei trong năm 2018 là Trung Quốc (21%), Singapore (19%), Malaysia (18%) và Hoa Kỳ (8,3%). Các ngành xuất khẩu lớn nhất theo giá trị thị trường là nhiên liệu khoáng sản, hóa chất, máy móc và thiết bị vận tải. Chiều ngược lại, các ngành nhập khẩu lớn nhất là máy móc, thiết bị vận tải, hàng chế tác và thực phẩm.

Các lợi thế của Brunei

Được Diễn đàn Kinh tế Thế giới công nhận là nền kinh tế vĩ mô ổn định nhất thế giới, Brunei Darussalam là một địa điểm lý tưởng để kinh doanh và đầu tư với các lý do sau đây:

- **Chất lượng cuộc sống cao**

Brunei có chất lượng cuộc sống cao, được xếp hạng cao nhất trong thế giới Hồi giáo và thuộc các thứ hạng đầu ở châu Á.

- **Ổn định chính trị**

Brunei có nền chính trị ổn định nổi bật được lãnh đạo bởi một chế độ quân chủ nhân từ kéo dài liên tục trên 600 năm, khi Quốc vương đầu tiên lên ngôi vào năm 1363.

- **Ngành công nghiệp dầu khí mạnh mẽ**

Dầu khí đã trở thành xương sống của nền kinh tế Brunei kể từ năm 1929. Cùng với những nỗ lực đa dạng hóa và việc tiếp cận dễ dàng với các nguồn tài nguyên dầu khí, Brunei là một địa điểm hoàn hảo để xây dựng các ngành công nghiệp liên quan đến dầu khí.

- **Trình độ dân trí cao**

Với tỷ lệ biết chữ của người lớn là 94%, Brunei là một trong những nước có học vấn cao nhất trên thế giới, một nguồn nhân lực có giá trị ngày càng cao.

- **Cơ sở hạ tầng hiện đại**

Cơ sở hạ tầng xã hội và kinh doanh phát triển tốt được ưu tiên trong kế hoạch phát triển của Brunei và đóng một vai trò quan trọng trong việc nâng cao khả năng cạnh tranh và tính hấp dẫn của đất nước này trong thu hút đầu tư.

- **Vị trí chiến lược**

Brunei nằm ở trung tâm của khu vực Đông Nam Á và dọc theo tuyến giao thương hàng hải Đông-Tây, khả năng kết nối thuận lợi giữa Brunei với các nền kinh tế đang phát triển trong khu vực đã khiến nước này trở thành một địa điểm lý tưởng cho các hoạt động định hướng xuất khẩu.

Đa dạng sinh học Brunei nổi tiếng với sự đa dạng sinh học đặc biệt của mình khi có khoảng 70% diện tích đất tự nhiên được dành cho mục đích bảo tồn, phù hợp với mục tiêu chiến lược quốc gia là thúc đẩy sự phát triển bền vững.

- **Các chính sách ưu đãi đầu tư hấp dẫn**

Brunei có chế độ thuế tự do nhất trong khu vực và có mức thuế thu nhập doanh nghiệp thuộc hạng thấp nhất. Nước này cũng không có các loại thuế thu nhập cá nhân, doanh thu, sô lương, xuất khẩu, thặng dư vốn hoặc sản xuất.

- **Chi phí tiện ích cạnh tranh**

Để thúc đẩy tăng trưởng công nghiệp ở Brunei, Chính phủ Brunei đưa ra các mức giá phí tiện ích rất cạnh tranh, là một trong những mức thấp nhất trong khu vực.

- **Có nhiều khu công nghiệp**

Brunei có nhiều khu công nghiệp có sẵn các cơ sở hạ tầng hỗ trợ để tạo điều kiện cho các nhà đầu tư xây dựng các dự án đầu tư công nghiệp mới ở Brunei.

Các thách thức thị trường

Với dân số khoảng 422.678 người vào năm 2016, thị trường trong nước của Brunei tương đối nhỏ bé. Các doanh nghiệp nước ngoài được phép sở hữu 100% trong các hoạt động kinh doanh và đầu tư. Do vậy, các nhà đầu tư nước ngoài không cần phải tìm kiếm một đối tác trong nước để tham gia thị trường. Tuy nhiên, trong một số trường hợp để tham gia thị trường, các công ty nước ngoài có thể phải tìm một đối tác trong nước để có đủ điều kiện cho một số dự án của chính phủ và của công ty Brunei Shell Petroleum. Các doanh nghiệp / nhà đầu tư nên dự trù khả năng trì hoãn, đôi khi chậm trễ khi giao dịch với chính quyền địa phương.

Các cơ hội thị trường

Brunei có nền kinh tế mở để tạo điều kiện thuận lợi cho ngoại thương và FDI khi nước này tiếp tục đa dạng hóa nền kinh tế khỏi sự phụ thuộc lâu dài vào xuất khẩu dầu khí. Kế hoạch chính phủ và nhu cầu người tiêu dùng chính là hai nhân tố thúc đẩy cơ hội đầu tư vào Brunei. FDI rất quan trọng với Brunei vì nó đóng vai trò mấu chốt trong phát triển nền kinh tế và công nghệ. Brunei khuyến khích đầu tư vào nền kinh tế trong nước thông qua các biện pháp kích thích đầu tư do Bộ Năng lượng, Nhân lực và Công nghiệp đề ra, cũng như thông qua các hoạt động của Hội đồng Phát triển Kinh tế Brunei (BEDB) trực thuộc Bộ Tài chính và Kinh tế.

Được thành lập vào năm 2001, BEDB chịu trách nhiệm xúc tiến đầu tư nước ngoài vào Brunei để kích thích và phát triển nền kinh tế trong nước thoát khỏi sự phụ thuộc vào nguồn thu từ dầu mỏ và khí đốt. BEDB được ủy thác phối hợp với các nhà đầu tư trong và ngoài nước để phát triển các cơ hội kinh tế mới trong các lĩnh vực Brunei có nhiều lợi thế cạnh tranh, tập trung vào bốn lĩnh vực tăng trưởng chính: thu hút đầu tư, củng cố các doanh nghiệp trong nước, tăng cường hoạt động Nghiên cứu và Phát triển (R & D) và đổi mới, và thực hiện các dự án cơ sở hạ tầng.

BEDB đã xác định một số ngành công nghiệp thuộc lĩnh vực đầu tư tiềm năng trong nỗ lực đa dạng hóa nền kinh tế, bao gồm khoa học đời sống, lĩnh vực kinh doanh nông nghiệp, công nghệ thông tin và truyền thông (CNTT-TT) và dịch vụ. Thông tin chi tiết

về các dự án của BEDB có thể tham khảo tại trang web của BEDB: <http://www.bedb.com.bn>.

Các cơ hội đầu tư tại Brunei được hình thành theo kế hoạch của chính phủ và theo nhu cầu tiêu dùng. Các ngành thương mại hấp dẫn nhất bao gồm:

- Dầu khí, thượng nguồn và hạ nguồn
- Hàng không thương mại
- Xây dựng
- Thiết bị Công nghiệp Quốc phòng
- Thiết bị y tế
- Nhượng quyền thực phẩm và đồ uống

Trong lĩnh vực nông nghiệp, các cơ hội đầu tư triển vọng gồm:

- Nhập khẩu/ sản xuất thực phẩm
- Đánh bắt cá/ nuôi trồng thủy sản

Lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông của Brunei đang thu thập ý kiến từ giới chuyên môn quốc tế về việc tiếp tục nâng cấp cơ sở hạ tầng viễn thông quốc gia; trong khi đó, ngành tài chính Brunei tìm cách hiện đại hóa ngành ngân hàng với nền tảng kỹ thuật số.

Chiến lược thâm nhập thị trường

Phần lớn dân số của Brunei tập trung xung quanh thủ đô Bandar Seri Begawan. Các trung tâm dân cư khác được kết nối bởi một hệ thống đường cao tốc luôn được bảo trì và duy tu tốt, nên hàng xuất khẩu khi đến Brunei sẽ chỉ chịu chi phí chuyển tải thấp.

Do dân số tương đối nhỏ, các sản phẩm xuất khẩu một khi tìm được chỗ đứng, có thể trở nên phổ biến toàn quốc tương đối nhanh chóng.

Các chiến lược tiếp cận thị trường và quảng bá thông thường tập trung vào các thành phố, có thể sửa đổi để phù hợp với tiến trình thâm nhập vào thị trường Brunei. Các công ty xuất khẩu hàng hóa và dịch vụ nhằm giúp nâng cao năng lực của doanh nghiệp Brunei và gia tăng việc làm sẽ được hoan nghênh đặc biệt tại Brunei.

Các doanh nghiệp nước ngoài nên xây dựng các mối quan hệ cá nhân với các đại diện và khách hàng trong nước thông qua các chuyến thăm viếng thường xuyên hoặc bằng cách thiết lập đại diện thường trú tại Brunei. Các công ty nước ngoài cũng có thể thiết lập các công ty con, các văn phòng chi nhánh tại Brunei dưới hình thức các công ty trách nhiệm hữu hạn tư nhân.

Chương 3: Quan hệ thương mại song phương Việt Nam – Brunei

Thiết lập quan hệ ngoại giao từ năm 1992, quan hệ hữu nghị và hợp tác nhiều mặt giữa Việt Nam và Brunei đang phát triển tốt đẹp. Là thành viên của Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN), Việt Nam và Brunei cùng nhau tham gia tích cực, chủ động, có nhiều đóng góp quan trọng trên tất cả các lĩnh vực hợp tác của ASEAN cũng như trong việc xác định tương lai phát triển, phương hướng hợp tác và các quyết sách lớn của ASEAN.

Qua đó, hai bên góp phần tăng cường đoàn kết, nâng cao vai trò, vị thế của ASEAN trong khu vực và trên trường quốc tế, duy trì hòa bình, ổn định, hợp tác và phát triển tại khu vực.

Brunei là quốc gia có diện tích và dân số khiêm tốn, thu nhập bình quân đầu người cao thứ hai trong khối ASEAN, là thị trường tiềm năng cho các sản phẩm tiêu dùng, nông sản và thực phẩm của Việt Nam bởi Brunei không tự sản xuất được các sản phẩm này ở trong nước. Brunei là thị trường nhỏ đối với hàng xuất khẩu của Việt Nam. Kim ngạch thương mại song phương chỉ đạt vài triệu USD mỗi năm.

Thương mại Việt Nam – Brunei (2014-2018)

(triệu USD)	2014	2015	2016	2017	2018
Xuất khẩu	10,076	38,239	10,439	15,177	17,018
Nhập khẩu	101,974	47,153	61,894	44,206	23,970

Nguồn: Trademap, ITC, Geneva

Tính đến hết tháng 2/2019, kim ngạch thương mại hai chiều đạt 43 triệu USD, trong đó Việt Nam nhập khẩu đạt 39 triệu; xuất khẩu đạt 3,8 triệu USD. Năm 2018, kim ngạch hai chiều đạt hơn 54 triệu USD, trong đó Việt Nam nhập khẩu đạt 36 triệu USD và xuất khẩu đạt 18,4 triệu USD. Năm 2017, kim ngạch hai chiều đạt hơn 73 triệu USD, trong đó Việt Nam xuất khẩu 21,5 triệu USD và nhập khẩu gần 51,6 triệu USD.

Việt Nam xuất sang Brunei chủ yếu là hàng thủy sản và gạo, nhập khẩu từ Brunei chủ yếu là hóa chất. Hàng hóa của Việt Nam như cà phê, nước hoa quả, hoa quả sấy khô đang dần thâm nhập vào thị trường Brunei. Các doanh nghiệp xây dựng Việt Nam cũng trúng nhiều gói thầu có giá trị cao xây dựng cơ sở hạ tầng tại Brunei như là cầu - đường, nhà máy dầu khí và phân bón...

Tính đến hết năm 2018, Brunei hiện đứng thứ 21/128 quốc gia và vùng lãnh thổ đầu tư vào Việt Nam và đứng thứ tư trong khu vực ASEAN sau Singapore, Malaysia và Thái Lan, với 179 dự án có tổng vốn đạt hơn 1 tỷ USD. Phía Việt Nam, hiện có hai dự án đầu tư tại Brunei với số vốn đăng ký là 3,6 triệu USD. Chủ tịch nước Nguyễn Phú Trọng khẳng định Việt Nam sẽ tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi cho doanh nghiệp Brunei đầu tư, kinh doanh tại Việt Nam, đặc biệt vào các lĩnh vực then chốt như phát triển hạ tầng, năng lượng, nông nghiệp công nghệ cao, chế biến thực phẩm, du lịch và dịch vụ.

Trong khi đó, Brunei cam kết tạo điều kiện và hỗ trợ doanh nghiệp Việt Nam sản xuất hàng hóa đạt tiêu chuẩn Halal quốc tế để tiếp cận các thị trường Hồi giáo, nhất là các mặt hàng thế mạnh của Việt Nam như gạo và nông - thủy sản.

Về mặt giáo dục, hợp tác giữa hai nước gần đây có nhiều bước phát triển. Trung tâm đào tạo tiếng Anh FPT UBD Global Center tại Đà Nẵng được khai trương vào tháng 11/2017 (có sự tham dự của Quốc vương Brunei nhân dịp diễn ra Hội nghị cấp cao Diễn đàn hợp tác kinh tế châu Á-Thái Bình Dương). Trong năm học 2017-2018, Trung tâm đã cung cấp nhiều khóa học ngắn hạn cho sinh viên Việt Nam, sinh viên Brunei và các nước khác trong khu vực. Chính phủ Brunei còn cấp một số học bổng bậc sau đại học và học bổng công nghệ cho sinh viên Việt Nam.

Nhân dịp kỷ niệm 25 năm thiết lập quan hệ ngoại giao (1992 - 2017), hai bên tổ chức nhiều hoạt động giao lưu văn hóa, nghệ thuật tại mỗi nước. Hai nước đang trong quá trình tiến tới ký kết Bản Ghi nhớ về hợp tác văn hóa.

Tháng 11/2001, hai nước đã ký Bản Ghi nhớ về hợp tác du lịch. Kể từ khi mở đường bay trực tiếp Brunei – Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam đang càng ngày trở thành một điểm du lịch ưa chuộng của người dân Brunei, góp phần đưa hai quốc gia lại gần nhau hơn. Từ 1/8/2007, Brunei miễn thị thực cho công dân Việt Nam mang hộ chiếu phổ thông (14 ngày) và từ ngày 8/8/2007, Việt Nam cũng miễn thị thực cho công dân Brunei mang hộ chiếu phổ thông (14 ngày).

Về hợp tác nông nghiệp, trong năm 2013, hai bên đã triển khai thành công dự án thí điểm trồng lúa nước tại Brunei nhằm hỗ trợ Brunei đảm bảo an ninh lương thực. Tháng 4/2017, Đoàn làm việc của Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Việt Nam sang thăm và làm việc với Bộ Nguồn lợi cơ bản Brunei nhằm triển khai các thỏa thuận về hợp tác nông nghiệp, chế biến thủy sản, khai thác đánh bắt hải sản trong vùng đặc quyền kinh tế của Brunei.

Hai bên đang hoàn tất thủ tục để tiến tới ký Thỏa thuận thiết lập Đường dây nóng trong các hoạt động nghề cá trên biển. Bên cạnh đó, hai bên đã ký nhiều hiệp định, thỏa thuận và bản ghi nhớ như: Hiệp định thương mại, Thỏa thuận hợp tác giữa Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam và Phòng Thương mại và Công nghiệp Quốc gia Brunei, Bản ghi nhớ về Hợp tác Dầu khí và Hiệp định tránh đánh thuế hai lần, Bản ghi nhớ về hợp tác Nông nghiệp và Thủy sản, Bản ghi nhớ về hợp tác du lịch...

Xuất khẩu của Việt Nam sang Brunei

Kim ngạch xuất khẩu hàng hóa của Việt Nam sang Brunei đã có giai đoạn biến động trong thời kỳ 5 năm 2014-2018, từ mức 10,08 triệu USD trong năm 2014 tăng vọt lên mức 38,23 triệu USD năm 2015. Con số này giảm xuống còn 10,43 triệu USD năm 2016 và tăng dần trở lại để đạt mức 17,01 triệu USD trong năm 2018.

Riêng trong năm 2018, tổng xuất khẩu của Việt Nam sang Brunei đạt mức 17,01 triệu USD, tăng 12,13% so với mức 15,18 triệu USD trong năm 2017. Tuy nhiên so với tổng kim ngạch nhập khẩu của Brunei trong năm 2018 là trên 4,1 tỷ USD. Với mức kim ngạch xuất khẩu này, Việt Nam chỉ chiếm một tỉ lệ khiêm nhường 0,41% và là đối tác thương mại xếp thứ 17 trong tổng nhập khẩu của Brunei. Các đối tác thương mại ASEAN khác xếp trên Việt Nam gồm Singapore (565,32 triệu USD), Malaysia (545,9 triệu USD), Thái Lan (107,56 triệu USD) và Indonesia (70,73 triệu USD).

Các mặt hàng xuất khẩu chính

(triệu USD)	2014	2015	2016	2017	2018
Tổng cộng	10,076	38,239	10,439	15,177	17,018
Sản phẩm sắt thép (HS73)	0,501	4,427	0,459	0,503	3,110
Máy móc, thiết bị điện (HS85)	0,903	5,412	3,292	7,796	2,110
Cá và động vật giáp xác, động vật (HS03)	1,450	0,983	1,157	1,352	1,688
Muối, thạch cao và xi măng (HS25)	1,319	0,073	0,382	0,071	1,655
Hóa chất vô cơ (HS28)	0,948	0,872	0,800	0,345	1,198
Đồ nội thất (HS94)	0,094	0,111	0,207	0,501	1,166
Sắt thép (HS72)	0,045	0,090	0,113	0,004	0,892
Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy (HS84)	0,712	2,194	0,799	1,048	0,690
Plastic và các sản phẩm plastic (HS39)	0,055	0,318	0,053	0,033	0,679
Cao su và các sản phẩm cao su (HS40)	0,839	0,953	0,681	0,647	0,462

Nguồn: Trademap, ITC, Geneva

Nhập khẩu từ Brunei

Hoạt động nhập khẩu hàng hóa của Việt Nam từ Brunei cũng đã có sự biến động trong suốt thời gian qua, đặc biệt trong khoảng 5 năm gần đây (2014-2018). Kim ngạch nhập khẩu đã đạt đỉnh từ 101,97 triệu USD trong năm 2014 và giảm mạnh xuống còn 47,15 triệu năm 2015, tăng lên lại năm 2016 với 61,89 triệu USD, và tụt dốc xuống còn 23,97 triệu USD trong năm 2018. Khi so sánh với dữ liệu xuất khẩu sang Brunei, cán cân thương mại của Việt Nam đã nghiêng về thế thâm hụt với trị giá 6,95 triệu USD.

Trong năm 2018, trị giá nhập khẩu khoảng 23,97 triệu USD, giảm 45,78% so với năm 2017. Việt Nam là đối tác thương mại xếp thứ 13 về giá trị hàng xuất khẩu của Brunei. Các đối tác thương mại ASEAN khác xếp trên Việt Nam gồm Thái Lan (676,54 triệu USD), Singapore (544,3 triệu USD), Malaysia (495,55 triệu USD), Indonesia (43,7 triệu USD) và Philippines (36,91 triệu USD).

Các mặt hàng nhập khẩu chính

(triệu USD)	2014	2015	2016	2017	2018
Tổng cộng	101,974	47,153	61,894	44,206	23,970
Hóa chất hữu cơ (HS29)	9,457	5,858	6,627	12,232	21,532
Lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi, máy (HS84)	0,378	1,262	0,948	0,575	1,377
Dụng cụ, thiết bị quang học, nhiếp (HS90)	0,282	0,920	0,112	0,239	0,370
Sản phẩm sắt thép (HS73)	0,043	0,913	0,353	0,426	0,281
Các sản phẩm hóa chất khác (HS38)	-	0,035	-	0,012	0,186
Cá và động vật giáp xác, động vật (HS03)	0,113	0,003	0,050	0,041	0,079
Dụng cụ, đồ nghề, dao, kéo và bộ (HS82)	0,036	0,194	0,003	0,080	0,042
Hàng hóa không được chỉ định ở nơi khác (HS99)	0,006	0,012	0,060	0,004	0,025
Các loại vải dệt được ngâm tẩm (HS59)	-	0,004	-	-	0,025
Cao su và các sản phẩm cao su (HS40)	0,002	0,099	0,085	0,017	0,021

Nguồn: Trademap, ITC, Geneva

Chương 4: Các tiêu chuẩn và quy tắc thương mại

Biểu thuế quan và các qui định

Biểu thuế quan và các thuế suất thay đổi thường xuyên và không được báo trước, do vậy nên xác nhận lại trước khi xuất hàng sang Brunei. Các thông tin chi tiết hơn, xin tham khảo các qui trình của Cục Hải quan và Thuế Hoàng gia Brunei.

Các rào cản thuế quan và phi thuế quan

- **Biểu thuế quan**

Brunei có chế độ thuế quan thấp và không có thuế thu nhập cá nhân. Thuế công ty là 55% áp dụng cho hai công ty dầu mỏ và khí đốt (Brunei Shell và Jasra Elf) và 30% cho các công ty khác.

Brunei là thành viên của Hiệp hội các Quốc gia Đông Nam Á (ASEAN). Vì vậy, tỷ lệ thuế ưu đãi được áp dụng cho hàng nhập khẩu từ các thành viên ASEAN còn lại, trong đó có Việt Nam.

- **Thuế nhập khẩu**

Brunei có mức thuế quan rất thấp. Luật thuế nhập khẩu hải quan và Luật sửa đổi thuế tiêu thụ đặc biệt 2017 đã được lập ra với mục đích tạo thuận lợi cho thương mại, thu hút vốn đầu tư nước ngoài và thực hiện cam kết theo các Hiệp định thương mại tự do. Thuế nhập khẩu và thuế tiêu thụ đặc biệt đối với dòng xe hạng nặng và máy móc hạng nặng (thuộc nhóm máy móc công nghiệp và phụ tùng) được giảm xuống. Thực phẩm có hàm lượng đường cao bị đánh thuế. Ngoài ra, chính phủ Brunei gia tăng thuế tiêu thụ đặc biệt đối với sản phẩm nhựa để thúc đẩy nỗ lực trong việc giảm thiểu chất thải nhựa. Thuế suất đối với các mặt hàng xa xỉ như điện thoại di động, sản phẩm từ da và trò chơi video cũng đã tăng lên 5%.

Thông tin chi tiết, xin tham khảo 2 địa chỉ sau:

1. Về trang web Cục Hải quan và Thuế Hoàng gia:

<https://www.mofe.gov.bn/Customs/Home.aspx>

2. Về Biểu thuế Hải hòa:

<https://hts.usitc.gov/>

- **Các rào cản phi thuế quan**

Brunei có các quy định nhập khẩu nghiêm ngặt về halal, thịt ướp lạnh hoặc đông lạnh. Thịt bò Halal được cung cấp bởi các lò mổ địa phương hoặc nhập khẩu thông qua các công ty có chứng nhận Halal.

Du khách tuổi từ 18 trở lên đến Brunei được phép đem vào Brunei các hàng hóa sau đây cho tiêu dùng cá nhân:

+ Thuốc lá điếu - không quá 200 điếu – sẽ phải nộp thuế

- + Thuốc lá lá - không quá 60g – sẽ phải nộp thuế
- + 60ml dầu thơm (perfume)
- + 250ml nước hoa eau de toilette
- + Hai chai rượu (2L) và 12 lon bia cho người không theo đạo Hồi - khai báo tại hải quan khi đến.

Các yêu cầu nhập khẩu và chứng từ

Việc nhập khẩu hàng hoá vào Brunei được giám sát bởi Cục Hải quan và Thuế Hoàng gia (Royal Customs and Excise Department). Các nhà nhập khẩu phải đăng ký với cảng nhập hàng. Việc xác định phân loại thuế được dựa theo các Luật thuế tiêu thụ đặc biệt năm 2012 và 2007. Một số loại sản phẩm cần phải có giấy phép nhập khẩu được các cơ quan chức năng liên quan cấp. Hàng hóa không bị cấm nhập có thể được nhập khẩu theo giấy phép tổng hợp.

Các tờ khai hải quan phải nộp kèm các chứng từ hỗ trợ như: hoá đơn, phiếu vận tải và bảo hiểm, vận đơn hàng không và phiếu đóng gói.

Có thể phải nộp thêm một số chứng từ bổ sung như giấy chứng nhận xuất xứ và phân tích, giấy phép phê duyệt (A.P.), giấy phép nhập khẩu và tài liệu khác theo yêu cầu của Cục Hải quan và Thuế.

Cần thêm thông tin chi tiết, có thể liên hệ:

Cục Hải quan và Thuế Hoàng gia (Royal Customs & Excise Department)

Bộ Tài chính

Tel: +673 238 2333

Fax: +673 238 2666

Website:

<https://www.mofe.gov.bn/Customs/Home.aspx>

Email: info@customs.mof.gov.bn

Cục Dịch vụ Y tế thuộc Bộ Y tế có trách nhiệm đảm bảo thực phẩm nhập khẩu và phân phối tại Brunei là an toàn cho tiêu dùng của con người. Các nhà nhập khẩu thực phẩm phải tuân thủ Luật Y tế Công cộng (Thực phẩm) (Chương 182), và các qui định y tế công cộng (thực phẩm) năm 2000, các quy định của pháp luật về thực phẩm và các yêu cầu nhập khẩu. Các nhà nhập khẩu phải nộp tờ khai hải quan cùng với các giấy chứng nhận y tế xuất khẩu có liên quan từ các nước xuất xứ.

Các yêu cầu khác bao gồm việc cung cấp các giấy chứng nhận HACCP, mẫu các mặt hàng được nhập khẩu vào Brunei, danh mục tất cả các thành phần và phụ gia được sử dụng và các tài liệu hoặc giấy xác nhận hợp lệ khác theo quy định của Bộ Y tế. Các sản phẩm thực phẩm nhập khẩu chủ yếu là halal, dành cho việc tiêu thụ của đa số dân Hồi giáo. Thực phẩm Halal không được chứa cồn hoặc các chất có nguồn gốc động vật không phải halal.

Hàng hóa nhập khẩu là thực phẩm chế biến phải được đăng ký và phải xác định nguồn gốc các phụ gia theo Quy chế 9, Quy định Y tế công cộng (Thực phẩm), 2000.

Cần thêm thông tin chi tiết, có thể liên hệ:

Cơ quan Quản lý An toàn và Chất lượng Thực phẩm (Food Safety and Quality Control Division)

Cục Dịch vụ Y tế (Department of Health Services)

Cơ quan Y tế Môi trường (Environmental Health Service)

Bộ Y tế

Tel: +673 233 1100

Fax: +673 233 1107

Website: <http://www.moh.gov.bn/Pages/Home.aspx>

Chứng nhận, ghi nhãn và bao bì sản phẩm

Theo Luật Y tế Công cộng (Thực phẩm) (Chương 182), các Quy định Y tế công cộng (Thực phẩm) năm 2000, tất cả các thực phẩm nhập khẩu vào nước này phải có nhãn mác mang các thông tin bao gồm danh mục các chất thành phần, hạn sử dụng và các chi tiết về các nhà nhập khẩu, phân phối hoặc đại lý trong nước. Chiều cao chữ in hạn sử dụng không được nhỏ hơn 3 mm. Thông tin trên nhãn thực phẩm phải được dán tại vị trí nổi bật và dễ thấy trên bao bì.

Nhập khẩu các sản phẩm thực phẩm cần phải có các ký hiệu thời hạn bao gồm các chất bổ sung thực phẩm ràng buộc bởi các yêu cầu được nêu trong Quy chế Y tế công cộng (Thực phẩm) năm 2000. Các sản phẩm này phải được đăng ký với Cơ quan Quản lý Chất lượng và An toàn thực phẩm, Cơ quan Y tế Môi trường, và Cục Dịch vụ y tế. Các chất bổ sung sức khỏe chứa những thành phần có thể được sử dụng trong điều trị hoặc có vấn đề về y tế cần phải tham vấn Cục Dịch Vụ Dược, Bộ Y tế để làm rõ.

Các yêu cầu về ghi nhãn bao gồm:

- Tên thực phẩm
- Danh mục các nguyên liệu thành phần và nguồn gốc (bao gồm cả các phụ gia)
- Trọng lượng / khối lượng tịnh
- Ký mã hiệu thời hạn
- Hướng dẫn lưu trữ
- Tên nước xuất xứ
- Tên và địa chỉ của nhà nhập khẩu trong nước đối với thực phẩm nhập khẩu / tên và địa chỉ của nhà sản xuất / nhà đóng gói trong trường hợp thực phẩm có nguồn gốc trong nước.

Thông tin chi tiết về các yêu cầu ghi nhãn mác có thể liên hệ:

Cơ quan Quản lý Chất lượng và An toàn thực phẩm,

Cục Dịch vụ y tế**Cơ quan Y tế Môi trường****Bộ Y tế**

Tel: +673 233 1100

Fax: +673 233 1107

Website: <http://www.moh.gov.bn>**Tạm nhập**

Brunei không áp dụng Công ước Carnet về Tạm nhập (ATA) nhưng cho phép tạm nhập hàng mẫu để trình diễn, triển lãm và giao dịch trong thời hạn ba tháng.

Có thể tham khảo các hướng dẫn tại trang web của Cục Hải quan và Thuế Hoàng gia:

<https://www.mofe.gov.bn/Customs/Home.aspx>

Các mặt hàng hạn chế hoặc cấm nhập khẩu

Brunei áp đặt các hạn chế và cấm nhập khẩu đối với một số mặt hàng theo Luật Hải quan năm 2006 (Phần 31). Nhập khẩu và sản xuất rượu / các sản phẩm có cồn bị hạn chế vì lý do tôn giáo theo Luật Hải quan sửa đổi năm 1990 (Cấm và hạn chế nhập khẩu và xuất khẩu).

• Hàng cấm nhập:

- + Các loại thuốc phiện
- + Chim sẻ Java (padda oryzivora)
- + Tất cả các ấn phẩm bị cấm theo quy định trong Chương Bạo động (Chương 24) hoặc Chương Ấn phẩm bị cấm (Chương 25) thuộc luật pháp Brunei.
- + Pháo hoa bắn trong nhà
- + Vắc-xin có nguồn gốc từ Đài Loan
- + Thuốc lá không có cảnh báo sức khỏe in trên bao bì
- + Các loại bút có hình ống tiêm
- + Lợn đực nhân giống hoặc xuất khẩu từ Thái Lan.
- + Trứng (ngoại trừ những quả trứng được đóng dấu bằng mực, ghi rõ trên vỏ là "hàng nhập khẩu").
- + Chất liệu vải, đặc biệt là loại vải có in hình tiền tệ, giấy bạc ngân hàng hoặc tiền xu đang phát hành tại bất kỳ quốc gia nào.

• Hàng hạn chế nhập:

- + Cây cối và nguyên liệu trồng trọt

- + Thú và chim sống
- + Các loại máy đánh bạc (pin table, fruit machines, slot machines...)
- + Keo xây dựng từ Ba Tư
- + Thuốc độc hại
- + Lúa gạo và các sản phẩm lúa gạo
- + Sữa tách béo hoặc sữa nguyên kem
- + Đường, muối và gỗ
- + Xe hơi, xe máy, xe tải đã qua sử dụng
- + Xe buýt, xe kéo, xe rơ moóc
- + Các loại rượu
- + Các vật liệu phóng xạ
- + Thịt bò, bao gồm thịt nguyên con hoặc bất kỳ bộ phận nào; thịt (đông lạnh, ướp lạnh hoặc để tươi), xương, da, móng guốc, sừng, nội tạng hoặc bất kỳ bộ phận nào khác của con bò, trừ khi chúng đã được giết mổ trong lò mổ được Bộ trưởng Bộ Tôn giáo chấp thuận bằng hình thức văn bản.
- + Thịt gia cầm, bao gồm thịt nguyên con hoặc bất kỳ bộ phận nào; thịt (đông lạnh, ướp lạnh hoặc để tươi), xương, da, nội tạng hoặc bất kỳ bộ phận nào khác của gia cầm, trừ khi chúng đã được giết mổ trong lò mổ được Bộ trưởng Bộ Tôn giáo chấp thuận bằng hình thức văn bản.
- **Hàng cấm xuất khẩu:**
 - + Xác tôm hoặc cùi dừa
 - + Đá hoặc sỏi
- **Hàng hạn chế xuất khẩu:**
 - + Các loại cây thuộc chi thuốc cá (Derris)
 - + Dầu cọ
 - + Gạo, lúa và các sản phẩm lúa gạo
 - + Gỗ loại 1A, 1B, 1C, Nibong, mây
 - + Thuốc lá, rượu cồn
 - + Đường
 - + Xăng cao cấp, xăng thông thường, diesoline
 - + Dầu hỏa
 - + Cổ vật, hiện vật lịch sử được hình thành hoặc phát hiện tại Brunei

Chi tiết về các loại hàng hóa bị hạn chế/ cấm, xin tham khảo:

Cục Hải quan và Thuế Hoàng gia (Royal Customs & Excise Department)

Bộ Tài chính

Tel: +673 238 2333

Fax: +673 238 2666

Website: <https://www.mofe.gov.bn/Customs/Home.aspx>

Các nhà nhập khẩu thịt và các sản phẩm thực phẩm halal cần có sự chấp thuận trước của Bộ Tôn giáo. Trước khi phê duyệt, việc kiểm tra các cơ sở nhà máy ở nước ngoài sẽ được hai quan chức của Bộ Tôn giáo thực hiện. Các nhà nhập khẩu phải thanh toán tiền cho chuyến đi. Hiện tại chỉ có các nhà máy chọn lọc đã được phê duyệt ở Úc, Malaysia và Ấn Độ được công nhận để cung cấp thịt bò halal.

Brunei nhập khẩu gia súc sống từ một trang trại gia súc do Brunei sở hữu nằm ở miền Bắc Australia để giết mổ trong nước. Brunei cho biết đã tự túc được 90% sản phẩm gia cầm. Việc chứng nhận Halal cho gia cầm tuân thủ nghiêm ngặt các phương pháp giết mổ theo quy định của Bộ Tôn giáo.

Nhập khẩu đồ uống có cồn đã bị cấm với một ít ngoại lệ cho tiêu dùng cá nhân của những người không theo Hồi giáo kể từ năm 1991. Thịt heo chỉ được tiêu thụ trong nhóm thiểu số người không theo đạo Hồi nên Brunei không sản xuất thịt heo. Brunei nhập khẩu thịt heo tươi và đông lạnh từ tiểu bang Sarawak lân cận thuộc Malaysia.

Giấy Chứng nhận Halal và Luật Ghi nhãn mác Halal 2005 đã bao gồm việc cấp giấy chứng nhận Halal và các nhãn Halal cho thực phẩm chế biến, phân biệt các kho lưu trữ thực phẩm và cơ sở kinh doanh như nhà hàng và các cơ sở khác.

Thông tin về chứng nhận Halal, xin liên hệ:

Thư ký

Cơ quan cấp giấy phép nhập khẩu Halal (Board for Issuing Halal Import Permits)

Bộ Tôn giáo

Địa chỉ: Jalan Elizabeth II

Bandar Seri Begawan BS8510

Brunei Darussalam

Tel: +673 224 2565

Fax: +673 222 3106

Website: <http://www.kheu.gov.bn/Theme/Home.aspx>

Các qui định hải quan

Pháp luật về hải quan của Brunei đã được sửa đổi để hài hoà danh pháp thuế quan, giúp cho các nhà đầu tư và công chúng tiếp cận các thông tin liên quan đến hải quan

dễ dàng hơn, giúp luật pháp của Brunei phù hợp với các hiệp định WTO và bảo hộ sở hữu trí tuệ, và cải thiện các quy trình khiếu nại. Tất cả các hàng nhập khẩu vào Brunei phải kèm theo:

- Vận đơn / lệnh giao hàng hoặc vận đơn hàng không
- Phiếu đóng gói;
- Hóa đơn thương mại;
- Ba bản sao tờ khai hải quan; trong đó bao gồm số lượng các gói riêng lẻ;
- Mô tả chi tiết của hàng hóa nhập khẩu;
- Trọng lượng thô và tịnh hoặc số lượng bao gói;
- Giá trị (FOB và CIF);
- Nơi gửi hàng, nơi đến; và
- Quốc gia xuất xứ

Nhà xuất khẩu hoặc người bán hàng phải ký tên vào hóa đơn thương mại. Nhà nhập khẩu có thể yêu cầu BEDB cho phép miễn nghĩa vụ nộp thuế, với điều kiện: nhà nhập khẩu đó phải có giấy chứng nhận xuất xứ do Bộ Ngoại giao và Thương mại Brunei cấp. Các tài liệu cần thiết cho tờ khai hải quan có thể được gửi trực tuyến qua hệ thống hải quan điện tử. Dịch vụ thanh toán trực tuyến cũng đã xuất hiện trên trang web Thủ tục một cửa Brunei Darussalam (Brunei Darussalam National Single Window).

Thông tin chi tiết, xin tham khảo:

Cục Hải quan và Thuế Hoàng gia (Royal Customs & Excise Department)

Bộ Tài chính

Tel: +673 238 2333

Fax: +673 238 2666

Website:

<https://www.mofe.gov.bn/Customs/Home.aspx>

Các tiêu chuẩn thương mại

Brunei áp dụng một loạt các tiêu chuẩn quốc tế, bao gồm các chế độ của Tổ chức tiêu chuẩn hóa quốc tế (ISO) và Ủy ban Kỹ thuật Điện Quốc tế (IEC). Brunei cũng công nhận các chứng chỉ của các cơ quan đã được các thành viên của Tổ chức Hợp tác Công nhận Thái Bình Dương công nhận. Giấy chứng nhận hợp chuẩn và công nhận phòng thí nghiệm của các thành viên tham gia Thỏa ước Công nhận lẫn nhau APLAC (Hợp tác về công nhận phòng thí nghiệm châu Á - Thái Bình Dương) cũng được chấp nhận.

Hội đồng tiêu chuẩn quốc gia được thành lập vào tháng 12/2009 và hoạt động dưới sự bảo trợ của Bộ Năng lượng, Nhân lực và Công nghiệp.

Các tiêu chuẩn viễn thông được quy định bởi Cơ quan Thông tin-Truyền thông và Công nghệ (AITI) theo Mục 9 của Luật Viễn thông, 2001. AITI điều tiết việc sử dụng các thiết bị viễn thông ở Brunei, đòi hỏi các dịch vụ phải đáp ứng các tiêu chuẩn quốc gia.

Vào tháng 4/2010, Hội đồng Tiêu chuẩn Quốc gia đã thành lập Trung tâm Tiêu chuẩn Quốc gia, là cơ quan kiểm định của Brunei. Trung tâm Tiêu chuẩn quốc gia (NSC) bao gồm năm đơn vị:

- Đánh giá sự phù hợp
- Chứng nhận
- Phát triển pháp luật và các tiêu chuẩn
- Quan hệ quốc tế
- Quảng bá và thông tin tiêu chuẩn

Trung tâm Tiêu chuẩn Quốc gia cung cấp một loạt các dịch vụ cho doanh nghiệp nhỏ và vừa, bao gồm:

- Dịch vụ chứng nhận
- Dịch vụ đào tạo tiêu chuẩn và chất lượng sản phẩm
- Dịch vụ Phát triển quảng bá và Chất lượng
- Dịch vụ thông tin và tiêu chuẩn
- Dịch vụ tư vấn
- Dịch vụ tham quan nhà máy
- Dịch vụ Hợp tác Kiểm tra và đo lường phòng thí nghiệm

Theo Phần 9 của Sắc lệnh Viễn thông năm 2001, các công ty nhập khẩu thiết bị được sử dụng để kết nối với bất kỳ hệ thống, thiết bị viễn thông thuộc đơn vị có giấy phép viễn thông cần phải có sự chấp thuận trước của AITI trước khi sử dụng. Bất kỳ thiết bị không được phê duyệt phải được đơn vị nhập khẩu trả lại cho nước xuất xứ.

Các luật pháp, sắc lệnh và chỉ thị của Brunei đã được công bố trên trang công báo chính phủ Brunei. Bài công báo được Cục In ấn thuộc Chính phủ Brunei xuất bản. Các doanh nghiệp có thể tham khảo thông tin về bản sao tại:

<http://www.printing.gov.bn/Theme/Home.aspx>

Thông tin chi tiết, xin tham khảo:

Cơ quan Quản lý An toàn và Chất lượng Thực phẩm (Food Safety and Quality Control Division)

Cục Dịch vụ Y tế

Bộ Y tế Brunei Darussalam

Tel: (673) -233-1100

Fax: (673) -233-1107

E-mail: fsqc@moh.gov.bn

Website: <http://www.moh.gov.bn/Pages/Home.aspx>

Cơ quan Quản lý Công nghệ Thông tin-Truyền thông Brunei (AITI)

Địa chỉ: Block B14, Simpang 32-5 Kampung Anggerek Desa

Jalan Berakas BB3713

Brunei Darussalam.

Tel : +673 232 3232

Fax : +673 238 2447

Email: info@aiti.gov.bn

Website: www.aiti.gov.bn

Chương 5: Môi trường đầu tư

Đầu tư trực tiếp nước ngoài

Brunei có một nền kinh tế mở thuận lợi cho các hoạt động ngoại thương và đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) vì đất nước này đang tiếp tục các nỗ lực đa dạng hóa nền kinh tế của mình khỏi sự phụ thuộc lâu dài vào xuất khẩu dầu mỏ và khí đốt.

Đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) đóng một vai trò quan trọng trong phát triển kinh tế và công nghệ của Brunei. Brunei khuyến khích FDI trong nền kinh tế nước nhà thông qua nhiều ưu đãi đầu tư khác nhau do Bộ Tài chính và Kinh tế đề xuất.

Việc cải thiện xếp hạng mức độ dễ dàng kinh doanh đã và đang là điểm trọng tâm của chính phủ Brunei. Báo cáo về mức độ dễ dàng kinh doanh của Ngân hàng Thế giới cho thấy thứ hạng kinh doanh của Brunei đã tăng 17 bậc từ vị trí 72 ở năm 2017 lên vị trí 55 trong số 190 nền kinh tế thế giới vào năm 2019. Sự tiến bộ đáng chú ý này phần lớn là do việc loại bỏ các thủ tục sau sáp nhập để bắt đầu kinh doanh mới, gia tăng tính minh bạch trong hệ thống quản lý đất đai khi đăng ký tài sản, và tăng cường bảo vệ nhà đầu tư thiểu số.

Brunei đã sửa đổi luật lệ để giúp các doanh nhân thành lập doanh nghiệp dễ dàng hơn và nhanh hơn. Đạo luật Giấy phép kinh doanh (sửa đổi) năm 2016 cho phép một số hoạt động kinh doanh không cần phải xin giấy phép kinh doanh (quán ăn, nhà trọ hoặc những nơi khác trong khu nghỉ mát công cộng; người bán hàng rong và quầy hàng trên đường phố; đại lý xe hơi; các trạm xăng kể cả những nơi lưu trữ xăng dầu và các vật liệu dễ cháy, cửa hàng gỗ và nhà máy đồ nội thất và cửa hàng bán lẻ). Luật các Giấy phép khác (sửa đổi) năm 2015 giúp cắt giảm thời gian chờ đợi cho người đăng ký kinh doanh mới khi khởi nghiệp, đặc biệt các doanh nghiệp có nguy cơ thấp như các quán ăn và các cửa hiệu có thể bắt đầu hoạt động ngay lập tức.

Các hạn chế về quyền sở hữu tư nhân đối với người nước ngoài

Không có giới hạn nào về quyền sở hữu nước ngoài trong các công ty được thành lập tại Brunei. Luật Công ty đòi hỏi các công ty được thành lập trong nước phải có ít nhất một trong hai giám đốc - hoặc nếu có nhiều hơn hai giám đốc, thì ít nhất hai trong số họ phải thường trú tại Brunei, nhưng có thể có một vài miễn trừ trong một số trường hợp. Thuế suất thu nhập doanh nghiệp là như nhau bất kể công ty đó thuộc quyền sở hữu hoặc quản lý bởi trong nước hay nước ngoài. Tất cả các doanh nghiệp tại Brunei phải đăng ký với Bộ phận Đăng ký công ty và tên thương gia thuộc Bộ Tài chính. Các nhà đầu tư nước ngoài có thể sở hữu hoàn toàn các công ty được thành lập, các chi nhánh công ty nước ngoài, văn phòng đại diện, ngoại trừ các doanh nghiệp tư nhân và các hợp doanh.

Thông tin thêm về việc thành lập các công ty có thể tham khảo tại đây:

<https://www.mofe.gov.bn>

Tạo thuận lợi cho kinh doanh

Là một phần trong chính sách thu hút đầu tư nước ngoài, chính phủ Brunei đã thành lập một số cơ quan tạo thuận lợi cho kinh doanh bao gồm: Ủy ban Phát triển Kinh tế Brunei (BEDB), Trung tâm Hỗ trợ và Hành động FDI (FAST) và Khối Doanh nghiệp Darussalam (DARE). Các tổ chức này cùng hợp tác để hỗ trợ cho doanh nghiệp xin phê duyệt và lấy giấy phép dễ dàng hơn. Thông tin về dịch vụ hỗ trợ kinh doanh tại Brunei, xin tham khảo:

<http://business.gov.bn>.

BEDB, chịu trách nhiệm khuyến khích và tạo điều kiện cho đầu tư nước ngoài vào Brunei, đang phối hợp với FAST để đánh giá các đề án đầu tư, liên lạc với các cơ quan chính phủ và tiếp nhận phê duyệt dự án từ Ủy ban Đầu tư Trực tiếp Nước ngoài và Công nghiệp Hạ nguồn của chính phủ.

Đầu tư nước ngoài

Chính phủ Brunei đã đầu tư ra nước ngoài với vốn lớn thông qua các quỹ đầu tư quốc gia (SWF), được quản lý bởi Cơ quan Đầu tư Brunei (BIA) thuộc Bộ Tài chính. Không có dữ liệu cho tổng số tiền đầu tư này do chính sách bảo mật nghiêm ngặt. Theo các nguồn tin cho hay, phần lớn các quỹ đầu tư quốc gia Brunei được đem vào quỹ đầu tư gián tiếp nước ngoài và bất động sản. Công ty Dầu khí Quốc gia Brunei thuộc sở hữu nhà nước cũng là một cơ quan đầu tư nước ngoài, thường nhận thầu để khám phá và phát triển các mỏ dầu trên đất liền ở Myanmar. Mặc dù thông tin công khai về số vốn bị hạn chế, nhưng nhìn chung BIA vẫn quản lý tốt các quỹ này, vốn đem lại lợi nhuận đáng kể.

Các hiệp ước đầu tư song phương

Là một thành viên của Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN), Brunei cũng tham gia vào các hiệp định thương mại tự do (FTA) ký kết giữa ASEAN với Australia, New Zealand, Trung Quốc, Ấn Độ, Hàn Quốc và một thỏa thuận đối tác kinh tế toàn diện với Nhật Bản.

Brunei hiện đang có hiệp định đầu tư song phương với Bahrain, Trung Quốc, Đức, Ấn Độ, Hàn Quốc, Kuwait, Oman, và Ukraina.

Brunei là Điều phối viên của ASEAN trong các cuộc đàm phán về Hiệp định Thương mại tự do ASEAN-Australia-New Zealand (AANZFTA), được ký kết tháng 2/2009 tại Thái Lan và có hiệu lực từ tháng 1/2010. Brunei là một bên đàm phán trong Hiệp định Đối tác Kinh tế Toàn diện Khu vực (RCEP) và cũng là một bên ký kết của Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP).

Brunei đã ký Thỏa thuận trao đổi thông tin về thuế vụ với Canada, Iceland, Na Uy, Phần Lan, Greenland, Thụy Điển, Úc, Đan Mạch và Quần đảo Faroe. Năm 2017, Brunei trở thành một bên ký kết của Công ước đa phương về Hỗ trợ hành chính lẫn nhau trong các vấn đề thuế vụ do Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế (OECD) tổ chức.

Thông tin về các hiệp định và hiệp ước trao đổi thuế vụ Brunei có thể tham khảo tại:
<http://www.mofe.gov.bn>.

Các thỏa thuận tránh đánh thuế 2 lần

Chính phủ Brunei Darussalam đã ký các Hiệp định tránh đánh thuế hai (ADTA) với một số nước nhằm giảm nhẹ gánh nặng thuế đối với các công ty khi hoạt động tại Brunei và các nước ký kết khác. Thông tin về các thỏa thuận này có thể tham khảo tại:
<https://www.mofe.gov.bn/Divisions/avoidance-of-double-taxation-adta.aspx>

Quốc gia	Ngày thực thi
<u>Anh</u>	19/12/2013
<u>Indonesia</u>	3/4/2002
<u>Trung Quốc</u>	29/12/2006
<u>Singapore</u>	14/12/2006 và 29/8/2010 (Nghị định thư sửa đổi ADTA)
<u>Việt Nam</u>	1/1/2009
<u>Oman</u>	28/06/2009
<u>Bahrain</u>	18/07/2009 và 31/12/2014 (Nghị định thư sửa đổi ADTA)
<u>Nhật Bản</u>	19/12/2009
<u>Pakistan</u>	25/12/2009
<u>Malaysia</u>	17/06/2010
<u>Lào</u>	20/10/2010
<u>Hong Kong</u>	19/12/2010
<u>Kuwait</u>	2/06/2011
<u>Các Tiểu Vương quốc Ả rập Thống nhất</u>	21/11/2014
<u>Qatar</u>	26/8/2016
<u>Hàn Quốc</u>	14/10/2016
<u>Luxembourg</u>	26/1/2017

Campuchia

26/4/2018

Tính minh bạch của hệ thống pháp lý

Hệ thống pháp lý của Brunei thường là thiếu minh bạch. Có rất ít hoặc không có sự minh bạch trong các quy trình lập pháp, cũng như không có bất kỳ thông tin nào về việc đánh giá sự tác động trước khi đề xuất các quy định. Mỗi bộ có trách nhiệm phối hợp với Văn phòng Tổng Chương lý để soạn thảo văn bản luật pháp. Sự lập pháp không được xét duyệt rộng rãi và một số ít đối tượng bên ngoài bộ có thể gây thao túng ở khâu đầu vào. Quốc vương sẽ có thẩm quyền cuối cùng để phê duyệt pháp luật được đề xuất.

Thông tin về luật pháp và quy định đang có hiệu lực, xin tham khảo:

<http://www.agc.gov.bn>

Các hiệp định quốc tế

Brunei là thành viên tích cực của ASEAN, vốn đã ký kết các FTA với Úc, New Zealand, Trung Quốc, Ấn Độ, Nhật Bản và Hàn Quốc. Brunei đã trở thành thành viên WTO năm 1995 và là bên ký kết Hiệp định chung về Thuế quan và Thương mại (GATT) năm 1993.

Hệ thống pháp luật và sự độc lập của tư pháp

Hiến pháp Brunei không quy định cụ thể về sự độc lập tư pháp, nhưng thực tế là hệ thống tòa án vẫn hoạt động mà không có sự can thiệp của chính phủ. Hệ thống luật pháp Brunei bao gồm hai hệ thống song song: một hệ thống dựa trên luật chung và hệ thống còn lại dựa trên luật Hồi giáo. Năm 2016, nhận thấy tầm quan trọng của việc bảo vệ quyền và nghĩa vụ hợp đồng của các nhà đầu tư, Brunei đã thành lập Tòa án thương mại.

Vào năm 2014, Brunei bắt đầu giai đoạn đầu tiên trong việc áp dụng Bộ luật Hình sự Sharia (SPC), theo đó mở rộng các hình phạt hiện có đối với hành vi phạm tội nhẹ, đơn cử như ăn uống trong tháng Ramadan sẽ bị phạt tiền hoặc ngồi tù. Vào ngày 3/4/2019, Brunei bắt đầu áp dụng đầy đủ Bộ luật Hình sự Sharia, đưa ra bản án trừng phạt khắc nghiệt trong một số tình huống như ném đá đến chết (tội hãm hiếp, ngoại tình hoặc đồng tính luyến ái) và xử tử (tội bội giáo, khinh miệt Nhà tiên tri Muhammad, hoặc xúc phạm Kinh Qur'an). Các hình phạt đòi hỏi các tiêu chuẩn bằng chứng khác nhau từ bộ luật hình sự dựa trên luật chung. Ví dụ, bốn người đàn ông ngoan đạo phải đích thân chứng kiến hành vi gian dâm thì bản án ném đá mới có thể thực hiện.

Các luật và quy định về đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI)

Các luật cơ bản về đầu tư bao gồm Sắc lệnh Ưu đãi Đầu tư năm 2001 và Sắc lệnh Thuế thu nhập (sửa đổi) năm 2001. Sắc lệnh Đầu tư 2001 hỗ trợ phát triển cho các

doanh nghiệp thuộc lĩnh vực kinh tế và công nghiệp có ý nghĩa chiến lược, ngoài ra còn đề xuất các biện pháp kích thích đầu tư vào Brunei nhờ vào chế độ thuế quan ưu đãi mà Bộ Tài chính và Kinh tế quy định. Mặc dù Brunei không có thị trường chứng khoán, nhưng được biết tiến trình thành lập thị trường chứng khoán đang được tiến hành.

Quyền sở hữu công ty của người nước ngoài không bị hạn chế, mặc dù theo Đạo luật Công ty, ít nhất một trong hai giám đốc của một công ty thành lập trong nước phải là cư dân của Brunei, ngoại trừ trường hợp đặc biệt do các cơ quan chịu trách nhiệm chỉ định.

Đăng ký kinh doanh

Tất cả các doanh nghiệp tại Brunei phải đăng ký với Bộ phận Đăng ký công ty và tên thương mại thuộc Bộ Tài chính. Ngoại trừ doanh nghiệp tư nhân và các hợp doanh, các nhà đầu tư nước ngoài có thể sở hữu toàn bộ công ty, các chi nhánh và văn phòng đại diện công ty nước ngoài. Các dự án đầu tư trực tiếp nước ngoài của các tập đoàn đa quốc gia có thể không cần phải có đối tác trong nước để thiết lập một công ty con trực thuộc công ty mẹ tại Brunei. Tuy nhiên, ít nhất một giám đốc công ty phải là công dân Brunei hoặc là thường trú nhân tại Brunei.

Thông tin thêm về việc thành lập các công ty có thể tham khảo tại:

<http://business.gov.bn>

Đạo luật Giấy phép Kinh doanh (sửa đổi) năm 2016 quy định một số hoạt động kinh doanh (quán ăn, nhà trọ, nhà ở hoặc địa điểm khác của khu nghỉ mát công cộng; hàng rong hoặc quầy hàng trên lề đường; đại lý xe cơ giới; trạm xăng bao gồm nơi lưu trữ xăng dầu và vật liệu dễ cháy; nhà máy sản xuất đồ nội thất, các cửa hàng bán lẻ và phân xưởng) không cần phải đăng ký giấy phép.

Luật cạnh tranh

Brunei không có bất kỳ luật pháp nào liên quan đến các vấn đề cạnh tranh. Năm 2015, Brunei đã ban hành Sắc lệnh Cạnh tranh, nhằm thúc đẩy và duy trì cạnh tranh công bằng, lành mạnh để nâng cao hiệu quả thị trường và phúc lợi của người tiêu dùng. Quốc vương cũng tuyên bố thành lập Hội đồng Cạnh tranh vào năm 2017 để giám sát và hành động về các vấn đề cạnh tranh bao gồm xét xử các vụ kiện chống cạnh tranh và áp dụng hình phạt với các công ty vi phạm Sắc lệnh Cạnh tranh năm 2015. Sắc lệnh theo kế hoạch sẽ được tiến hành theo từng giai đoạn, bắt đầu bằng việc cấm các thỏa thuận và thông lệ thương mại mang tính phản cạnh tranh.

Sung công và bồi thường

Chưa thấy có trường hợp sung công tài sản sở hữu nước ngoài tại Brunei, nhưng có một số vụ tài sản tư nhân trong nước được sung công để phát triển cơ sở hạ tầng. Các vụ sung công như thế đều được bồi thường thỏa đáng.

Giải quyết tranh chấp

Brunei là nước thành viên của Công ước về Trung tâm Quốc tế về Giải quyết các tranh chấp đầu tư (Công ước ICSID) và là bên ký kết của Công ước New York 1958 về công nhận và thi hành các phán quyết trọng tài nước ngoài. Nội dung pháp luật liên quan đến giải quyết tranh chấp đã được bảo vệ theo quy định của Sắc lệnh Trọng tài Brunei 2009.

Trong năm 2016, Tòa án Tối cao của Brunei đã tuyên bố thành lập một tòa án thương mại để giải quyết các vụ án liên quan đến kinh doanh. Thông tin về hệ thống tư pháp Brunei, xin tham khảo:

<http://www.judiciary.gov.bn>

Vào tháng 5/2016, Văn phòng Tổng chưởng lý Brunei tuyên bố thành lập Trung tâm Trọng tài Brunei Darussalam (BDAC), chuyên giải quyết tranh chấp liên quan đến vấn đề thương mại bằng trọng tài và hòa giải để đáp ứng nhu cầu của người dân trong nước lẫn quốc tế, đưa ra giải pháp thay thế cho thủ tục tố tụng tại tòa án.

Sắc lệnh Trọng tài Quốc tế (IAO) có hiệu lực chính thức vào tháng 2/2010. Thông tin về Văn phòng Tổng chưởng lý Brunei, xin tham khảo:

<http://www.agc.gov.bn>

Phá sản

Trong năm 2012, các sửa đổi Luật Phá sản của Brunei đã nâng mức ngưỡng tối thiểu để tuyên bố phá sản từ 500 BND đến 10.000 BND (368 USD đến 7.379 USD) và cho phép người được ủy thác yêu cầu Cơ quan Quản lý Di trú bắt giữ và giữ hộ chiếu, giấy chứng minh hoặc các giấy tờ đi lại của người mắc nợ để ngăn chặn họ rời khỏi Brunei. Việc sửa đổi cũng yêu cầu con nợ giao nộp tất cả các tài sản thuộc sở hữu của mình cho người được ủy thác. Thông tin về luật phá sản của Brunei, xin tham khảo tại:

<http://www.judiciary.gov.bn>

Các chính sách ưu đãi đầu tư

Các công ty tham gia vào hoạt động xuất khẩu sản phẩm của các ngành nông nghiệp, lâm nghiệp và thủy sản có thể nộp đơn xin giảm thuế trên lợi nhuận xuất khẩu. Đối với các doanh nghiệp không phải tiên phong, thời gian giảm thuế là tám năm và lên đến 11 năm đối với các doanh nghiệp tiên phong.

Kể từ năm 2015, thuế suất thu nhập doanh nghiệp tại Brunei vẫn đạt mức 18,5%.

Các doanh nghiệp tư nhân và hợp doanh không phải chịu thuế. Các cá nhân không phải trả bất kỳ thuế thu nhập và lợi nhuận phát sinh từ việc bán tài sản vốn không phải chịu thuế. Brunei có các thỏa thuận tránh đánh thuế hai lần với Vương quốc Anh, Indonesia, Trung Quốc, Singapore, Việt Nam, Bahrain, Oman, Nhật Bản, Pakistan, Malaysia, Hồng Kông, Lào, Kuwait, Tajikistan, Qatar và UAE. Theo Luật thuế Thu nhập (Dầu khí), một công ty phải chịu các loại thuế lên đến 55% cho các hoạt động dầu khí theo các thỏa thuận phân chia sản phẩm.

Darussalam Assets là một công ty TNHH tư nhân được thành lập vào tháng 12 năm 2012, chịu sự quản nhiệm của Bộ Tài chính và Kinh tế nhằm thúc đẩy sự phát triển của các công ty liên kết với chính phủ (GLC). Darussalam Asset sẽ thực hiện nhiệm vụ thông qua việc sở hữu và quản lý danh mục GLC trên các nguyên tắc thương mại, phù hợp với tầm nhìn phát triển đến năm 2035 của Brunei.

Khu vực thương mại tự do

Cảng Muara là cảng biển chính của Brunei bao gồm khu thương mại tự do với tên gọi Khu xuất khẩu Muara (MEZ), được thành lập để thúc đẩy và phát triển đất nước Brunei thành một trung tâm thương mại của khu vực. Việc thành lập MEZ là bước khởi đầu để phát triển các khu vực thương mại tự do khác trong nước. Trước đó trong phiên họp của Hội đồng Lập pháp năm 2017, chính phủ đã tuyên bố chỉ định một mảnh đất rộng 96 hecta gần cảng Muara để làm khu vực thương mại.

Các yêu cầu thành quả (Lao động)

Chính phủ Brunei đang muốn nâng số lượng người dân Brunei làm việc trong khu vực tư nhân. Khung Phát triển Kinh doanh Địa phương của Brunei đang đặt mục tiêu gia tăng số người sử dụng hàng hóa và dịch vụ địa phương, đào tạo lực lượng lao động trong nước và phát triển các doanh nghiệp Brunei. Để làm việc này, chính phủ đặt ra yêu cầu đối với tất cả các công ty hoạt động trong ngành dầu khí Brunei phải đáp ứng các chỉ tiêu tuyển dụng và ký kết hợp đồng tại địa phương. Những yêu cầu này cũng áp dụng cho các công ty công nghệ thông tin - truyền thông đang làm việc cho dự án của chính phủ. Khung đặt ra giá trị mục tiêu cho từng địa phương dựa trên độ phức tạp của dự án và giá trị của hợp đồng. Các dự án đòi hỏi công nghệ chuyên môn cao hoặc mang giá trị hợp đồng lớn sẽ có yêu cầu linh hoạt hơn. Năm 2019, quan chức cấp cao đã nêu ý định mở rộng mục tiêu tuyển dụng địa phương sang các lĩnh vực bổ sung của nền kinh tế.

Việc tuyển dụng người nước ngoài được quản lý bởi hệ thống hạn ngạch lao động quản lý của Bộ Lao động và thông qua việc cấp giấy phép làm việc của Cục Xuất nhập cảnh. Brunei cho phép các công ty mới nộp đơn xin phê duyệt đặc biệt để tuyển dụng lao động người nước ngoài cho các vị trí chọn lọc. Theo Bộ Nội vụ, việc phê duyệt đặc biệt chỉ dành cho các công ty mới trong vòng 6 tháng và bao gồm các doanh nghiệp như các nhà hàng và cửa hàng. Việc phê duyệt đặc biệt giúp cắt giảm thời gian chờ đợi nhận hạn ngạch xuống còn 7 ngày thay vì 21 ngày.

Brunei chưa công bố bất kỳ luật pháp cụ thể nào quy định về việc lưu trữ dữ liệu và nội địa hóa dữ liệu.

Bảo vệ quyền sở hữu tài sản

• Bất động sản

Các vụ thế chấp được công nhận và thi hành tại Brunei, tuy nhiên chỉ những người dân Brunei mới có thể sở hữu tài sản đất đai ở Brunei. Người nước ngoài và thường trú nhân chỉ có thể nắm giữ tài sản theo các hợp đồng thuê mướn dài hạn. Hầu hết các

ngân hàng đã ngừng các khoản cho vay liên quan đến nhà ở đối với người nước ngoài và thường trú nhân. Theo báo cáo của Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) về Brunei, Brunei đã không thu hút bất kỳ khoản đầu tư trực tiếp nước ngoài nào đối với hoạt động kinh doanh, cho thuê bất động sản trong năm 2011 (theo số liệu mới nhất). Cục Kế hoạch và Phát triển Kinh tế của Brunei không công bố số liệu FDI về bất động sản. Mọi sự chuyển giao quyền sở hữu bất động sản ở Brunei đều cần có sự chấp thuận của hội đồng gồm các quan chức đại diện cho Quốc vương. Quá trình này có thể kéo dài và đôi khi không minh bạch.

Kể từ tháng 9 năm 2016, chính phủ Brunei đã công bố các điều lệ sửa đổi luật đất đai cho phép đối tượng không phải là công dân được sở hữu bất động sản trong tối đa 99 năm mà không cần giấy ủy quyền, theo như Đạo luật Địa tầng Đất đai (Land Strata Act) chỉ rõ. Các sửa đổi Luật Đất đai đang được xem xét để cấm việc bán đất ủy quyền cho người nước ngoài và thường trú nhân bằng cách sử dụng giấy ủy quyền và các văn kiện ủy thác. Trên cơ sở sửa đổi Luật Đất đai, giấy ủy quyền và văn kiện ủy thác không còn được công nhận là cơ chế trong các giao dịch đất đai liên quan đến đối tượng không phải là công dân. Chính phủ có thể cấp giấy phép cho người nộp đơn cư trú tạm thời trên đất nhà nước, và cho phép họ được sử dụng đất đai vào mục đích nông nghiệp, thương mại, nhà ở hoặc công nghiệp. Các giấy phép này không được đăng ký, có thời hạn nhất định và được gia hạn mỗi năm một lần.

- **Quyền sở hữu trí tuệ**

Chính sách bảo vệ và thực thi quyền sở hữu trí tuệ (IPR) của Brunei vẫn đang được phát triển nhưng đang ngày càng mạnh mẽ và hiệu quả. Đất nước này đã được loại ra khỏi Bản báo cáo đặc biệt 301 trong năm 2013, ghi nhận những biện pháp bảo vệ sở hữu trí tuệ đang cải thiện, tăng cường việc thực thi và những nỗ lực để giáo dục công chúng về tầm quan trọng của quyền sở hữu trí tuệ.

Sắc lệnh Bản quyền của Brunei (sửa đổi) năm 2013 đã được thông qua vào tháng 12/2013. Việc sửa đổi này nhằm các điều khoản thực thi pháp luật đối với những vi phạm bản quyền bằng cách tăng hình phạt đối với các vi phạm IP; thêm các tội mới; tăng cường quyền hạn thực thi của Lực lượng Cảnh sát Hoàng gia, Bộ Tài chính và Cục Hải quan và Thuế Brunei và cho phép truy tố cá nhân vi phạm. Những sửa đổi này là để ngăn chặn hành vi xâm phạm tác quyền với các mức phạt từ 10.000 BND (7.400 USD) lên đến 20.000 BND (14.800 USD) cho mỗi hành phạm sao chép, phạt tù có thời hạn lên đến 5 năm hoặc cả hai hình phạt này. Các hình phạt mới này nặng gấp bốn lần so với các mức phạt trước đó. Các cơ quan thực thi được quyền đến các cơ sở và bắt giữ mà không cần có trát, ngăn chặn, lục soát và khám xét xe cộ, truy cập dữ liệu trên máy tính và số hóa. Việc sửa đổi còn cho phép chấp nhận bằng chứng thu được bí mật và bảo vệ danh tính của người cung cấp thông tin. Không có sẵn các số liệu thống kê về các vụ bắt giữ hàng giả.

Brunei chuyển chức năng đăng ký các nhãn hiệu hàng hoá từ Văn phòng Tổng Chương lý (AGC) sang cho BEDB vào năm 2013. Việc thay đổi này đã tăng cường khả năng tiếp nhận đơn đăng ký nhãn hiệu của Văn phòng Đăng ký Bằng Sáng chế (PRO) trực thuộc BEDB, ngoài các bằng sáng chế và các kiểu dáng công nghiệp.

Vào tháng 9/2013, Brunei đã tham gia Hành động Geneva (1999) thuộc Thỏa ước Hague về Đăng ký quốc tế kiểu dáng công nghiệp để bảo vệ IP liên quan đến các kiểu dáng công nghiệp. Brunei là nước thành viên ASEAN thứ hai, sau Singapore, tham gia thỏa ước này. Việc gia nhập này nhấn mạnh sự cam kết của Brunei đối với Kế hoạch hành động về quyền sở hữu trí tuệ ASEAN 2011 - 2015. Brunei cũng có kế hoạch và đã công khai cam kết gia nhập các thỏa ước của Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới (WIPO), bao gồm Nghị định thư Madrid về đăng ký nhãn hiệu quốc tế, Hiệp ước về Biểu diễn và Ghi âm WIPO (WPPT) và Công ước UPOV năm 1991 để bảo vệ các giống cây trồng mới (PV).

- **Thông tin về các chủ sở hữu trí tuệ, liên hệ:**

Paul R. Estrada

Political/Economic/Consular Officer

Điện thoại: +673 238-4616 (ext. 2172)

Email: EstradaPR@state.gov

Thị trường vốn

Trong năm 2013, Brunei đã ký một biên bản ghi nhớ (MOU) với Ủy ban Chứng khoán Malaysia (SCM) để thúc đẩy hợp tác về thị trường vốn. Biên bản ghi nhớ này là để tăng cường sự hợp tác trong việc phát triển thị trường vốn công bằng và hiệu quả ở hai nước. Nó cũng là khuôn khổ để tạo thuận lợi cho các hoạt động của thị trường vốn xuyên biên giới và hợp tác trong các lĩnh vực xây dựng điều luật cũng như năng lực và phát triển nguồn nhân lực, đặc biệt là trong lĩnh vực thị trường vốn Hồi giáo. Vào tháng 3 năm 2019, Bộ trưởng Bộ Tài chính thứ nhì đã dự thảo 15 triệu USD trong ngân sách tài khóa 2019/2020 để hỗ trợ khởi động sản giao dịch chứng khoán Brunei một khi tất cả điều kiện tiên quyết cho thị trường chứng khoán được đáp ứng.

Hệ thống tiền tệ và ngân hàng

Brunei có lĩnh vực ngân hàng quy mô nhỏ bao gồm ngân hàng thông thường và ngân hàng Hồi giáo. Cơ quan Tiền tệ Brunei Darussalam (AMBD) là cơ quan trung ương duy nhất hoạt động trong lĩnh vực ngân hàng, ngoài vai trò là ngân hàng trung ương quốc gia. Các ngân hàng trong nước có mức độ thanh khoản cao, tỷ lệ an toàn vốn tốt và nợ xấu được quản lý chặt chẽ. Một số ngân hàng nước ngoài đã thành lập các hoạt động tại nước này như Standard Chartered và Bank of China (Hong Kong). Vào tháng 3 năm 2018, HSBC chính thức kết thúc hoạt động tại Brunei, sau khi tuyên bố rời khỏi Brunei vào cuối năm 2016. Tất cả các ngân hàng đều chịu sự giám sát của AMBD, nơi đã thành lập ra một trung tâm tín dụng chuyên thu thập thông tin khả năng trả nợ của khách hàng.

Đồng đô la Brunei (BND) được gắn chặt với đồng đô la Singapore và hai loại tiền tệ này đều được chấp nhận ở cả hai quốc gia.

Ngoại hối

Vào tháng 6/2013, Lực lượng đặc nhiệm hành động tài chính (FATF) tuyên bố rằng Brunei không còn chịu sự giám sát của FATF trong việc tuân thủ các nghĩa vụ về AML/CFT (chống rửa tiền toàn cầu/chống tài trợ cho khủng bố). Báo cáo Đánh giá Đa phương Brunei đã khẳng định tiên bộ quan trọng của Brunei trong việc cải thiện chế độ AML/CFT của nước này; và ghi nhận Brunei đã thiết lập khung pháp lý và quy định để đáp ứng các cam kết trong Kế hoạch Hành động liên quan đến những thiếu sót chiến lược mà FATF chỉ ra vào tháng 6/2011.

Chính sách chuyển tiền

Bất kỳ cá nhân hoặc công ty nào cung cấp dịch vụ chuyển tiền đều phải được chính phủ Brunei cấp phép. Chỉ có công dân Brunei mới được giữ giấy phép chuyển tiền. Tổ chức tài chính địa phương, bao gồm các ngân hàng như Ngân hàng Hồi giáo Brunei Darussalam (BIBD) và Ngân hàng Standard Chartered đều cung cấp dịch vụ theo dạng này. Các công ty chuyển tiền sẽ yêu cầu khách hàng cung cấp thông tin về tên họ đầy đủ, số chứng minh thư, địa chỉ và mục đích chuyển tiền của họ. Nếu có giao dịch đáng ngờ, các công ty này theo quy định là phải báo cáo cho AMBD.

Quỹ đầu tư quốc gia

Cơ quan Đầu tư Brunei (BIA) quản lý Quỹ dự trữ chung và các tài sản ở nước ngoài của Brunei. Được thành lập vào năm 1983, tài sản của BIA được ước tính là 170 tỷ USD. Các hoạt động của BIA không được tiết lộ công khai và bị xếp hạng thấp nhất về mức độ minh bạch do Hiệp hội Quỹ Đầu tư Quốc gia đưa ra.

Cạnh tranh với doanh nghiệp nhà nước

Các doanh nghiệp nhà nước của Brunei dẫn đầu các lĩnh vực then chốt của nền kinh tế bao gồm dầu khí, viễn thông, vận tải, sản xuất và phân phối năng lượng, và có vẻ nhận được nhiều ưu đãi khi đấu thầu các hợp đồng chính phủ. Một số doanh nghiệp nhà nước lớn nhất bao gồm:

Ngành công nghiệp viễn thông chủ yếu do các công ty có liên kết với chính phủ như Telekom Brunei (TelBru), Data Stream Technologies (DST) Communications và Progresif Cellular. Telbru là nhà cung cấp duy nhất các dịch vụ điện thoại và internet cố định. DST, được thành lập vào năm 1995, và Progresif, tiếp quản công ty viễn thông B-Mobile trong năm 2014 và thuộc sở hữu của một quỹ đầu tư thuộc chính phủ, cung cấp các dịch vụ điện thoại và internet di động. Năm 2019, chính phủ tuyên bố hợp nhất tất cả các cơ sở hạ tầng viễn thông ở Brunei thành một nhà điều hành mạng kinh doanh thuộc sở hữu nhà nước mang tên Unified National Networks (UNN).

Dịch vụ Kỹ thuật Hoàng gia Brunei (RBTS), được thành lập vào năm 1988, là một công ty thuộc sở hữu của chính phủ, chịu trách nhiệm quản lý việc mua lại các hệ thống và thiết bị và duy trì các hệ thống và thiết bị được mua lại.

Royal Brunei Airlines là hãng hàng không quốc gia bắt đầu hoạt động vào năm 1974. Hãng hàng không này sử dụng máy bay Boeing và cả Airbus.

Chương trình tư nhân hóa

Bộ Giao thông và Thông tin - Truyền thông Brunei đã xem tập đoàn hóa và tư nhân hóa là một phần trong kế hoạch chiến lược, đưa ra mục tiêu thay đổi Bộ này từ nhà cung cấp dịch vụ sang cơ quan quản lý với trách nhiệm thiết lập chính sách. Trong vai trò đó, Bộ sẽ xây dựng các chính sách cụ thể thông qua tập đoàn hóa và tư nhân hóa; thiết lập một khung pháp lý và tạo thuận lợi cho kinh doanh. Hiện tại, Bộ đang nghiên cứu các sáng kiến để tư nhân hóa một số cơ quan nhà nước: Cục Dịch vụ Bưu chính và dịch vụ giao thông công cộng. Các dịch vụ này chưa được tư nhân hóa hoàn toàn và chưa có mốc thời gian tư nhân hóa cụ thể, vì Bộ vẫn đang trong quá trình xem xét sáng kiến nói trên. Hướng dẫn về vai trò của các nhà đầu tư nước ngoài và quá trình đấu thầu là chưa có.

Hành vi kinh doanh có trách nhiệm

Hành vi kinh doanh có trách nhiệm là một khái niệm tương đối mới ở Brunei và không có chương trình cụ thể nào của chính phủ khuyến khích các doanh nghiệp nước ngoài hoặc địa phương tuân theo các nguyên tắc trách nhiệm xã hội doanh nghiệp (CSR) được chấp nhận rộng rãi. Tuy nhiên, nhận thức sâu rộng về CSR giữa các nhà sản xuất và người tiêu dùng ở Brunei là có; và các tổ chức khu vực công cũng như tư nhân đã chính thức hóa các chương trình, chính sách CSR. Không có yêu cầu báo cáo và tổ chức phi chính phủ (NGO) độc lập nào ở Brunei thúc đẩy hoặc giám sát CSR.

Tham nhũng

Kể từ năm 1982, Brunei đã thực thi Luật Khẩn cấp (Phòng chống tham nhũng). Vào năm 1984, Đạo luật đã được đổi tên thành Luật Phòng chống tham nhũng (Chương 131). Cơ quan Chống tham nhũng (ACB) được thành lập vào năm 1982 với mục đích thực thi Đạo luật này. Luật Phòng chống tham nhũng quy định các quyền hạn cụ thể của ACB để điều tra các cáo buộc tham nhũng. Đạo luật cho phép ACB điều tra các hành vi phạm tội nhất định theo các văn bản pháp luật khác, miễn là các tội này được phát hiện trong quá trình điều tra của ACB. Các hành vi tham nhũng đều bị trừng phạt theo Luật Phòng chống tham nhũng. Đạo luật này cũng áp dụng cho các công dân Brunei ở nước ngoài. Brunei là thành viên của Hiệp hội quốc tế về phòng chống tham nhũng. Brunei đã ký kết và phê chuẩn Công ước chống tham nhũng của Liên Hợp quốc.

Năm 2018, Brunei được xếp hạng thứ 31 trong số 180 quốc gia trên thế giới về chỉ số nhận thức tham nhũng của Tổ chức Minh bạch Quốc tế, tăng 10 bậc so với năm 2016 (thứ 41). Các công ty nước ngoài thường không xem sự tham nhũng là trở ngại cho việc tiến hành kinh doanh tại Brunei. Mức độ và phạm vi tham nhũng ở Brunei nhìn chung đạt mức thấp. Tuy nhiên, năm 2018, chính phủ nước này đã buộc tội hai cựu thẩm phán do tham ô một số tiền lớn từ hệ thống tòa án. Vị Quốc vương đã nhiều lần tuyên bố rằng tham nhũng là không thể chấp nhận được.

Ngoài Cơ quan Chống tham nhũng (ACB), không hề có các tổ chức giám sát tham nhũng quốc tế, khu vực, địa phương hoặc phi chính phủ nào hoạt động tại Brunei.

Thông tin chi tiết, xin liên hệ:

Datin Hajah Elinda Haji C.A. Mohamed

Giám đốc

Cơ quan Chống tham nhũng Brunei (Anti-Corruption Bureau - ACB)

Địa chỉ: Old Airport Berakas, BB 3510 Brunei Darussalam

Tel: + 673 238 3575

Fax: +673 238 3193

Email: info.bmr@acb.gov.bn

Môi trường chính trị và an ninh

Brunei đi theo chế độ quân chủ tuyệt đối và không có lịch sử bạo lực chính trị gần đây. Quốc vương Hassanal Bolkiah là một vị quân vương giàu kinh nghiệm và nổi tiếng, cai trị đất nước với tư cách là Thủ tướng, đồng thời kiêm các chức vụ Bộ trưởng Bộ Tài chính và Kinh tế, Bộ trưởng Bộ Quốc phòng và Bộ trưởng Bộ Ngoại giao. Đất nước này đã trải qua một cuộc nổi dậy vào năm 1962, khi đó vẫn còn thuộc bảo hộ của nước Anh, và bị dập tắt thông qua sự can thiệp của quân đội Anh. Đất nước đã được cai trị một cách hòa bình theo luật khẩn cấp kể từ đó. Brunei không hề có các yêu cầu cải cách chính trị vì đã sử dụng nguồn thu dầu khí của nước này để cung cấp cho công dân những khoản tiền và trợ cấp hào phóng.

Lao động

Brunei chủ yếu dựa vào lao động nước ngoài đối với các ngành nghề cần kỹ năng thấp và có mức lương thấp, với khoảng 25% lao động được nhập khẩu để thực hiện các hợp đồng cụ thể. Ngành xây dựng chiếm tỷ lệ phần trăm lớn nhất về lao động nước ngoài, tiếp theo là ngành thương mại bán buôn và bán lẻ và các dịch vụ chuyên nghiệp, kỹ thuật, hành chính và hỗ trợ. Hầu hết người lao động không có tay nghề ở Brunei là dân nhập cư từ Bangladesh, Indonesia và Philippines với các hợp đồng hai năm và có thể gia hạn thêm.

Lực lượng lao động có tay nghề bao gồm cả lao động nước ngoài với thị thực ngắn hạn và các công dân Brunei lẫn các thường trú nhân. Những người này có học vấn tốt nên thường thích làm việc cho chính phủ để được hưởng nhiều lợi ích cao như tiền thưởng, phụ cấp giáo dục, các khoản vay không lãi suất, trợ cấp nhà ở. Năm 2017, Bản Khảo sát Lực lượng Lao động cho biết khoảng 40,4% lực lượng lao động nước này làm việc trong khu vực công. Năm 2016, Cục Lao động thuộc Bộ Nội vụ đã giới thiệu quy trình Cấp phép Lao động Nước ngoài được cải tiến với các chính sách chặt chẽ hơn để tạo ra nhiều cơ hội việc làm cho công dân Brunei.

Mặc dù luật pháp Brunei cho phép hình thành Công đoàn, nhưng lại cấm liên kết với các tổ chức lao động quốc tế, trừ khi có sự đồng ý của Bộ trưởng Bộ Nội vụ và Cục Lao động. Theo Luật Công đoàn năm 1961, các công đoàn phải đăng ký với chính phủ. Chính phủ cấm đình công, và quyền thương lượng tập thể cũng không được quy định rõ ràng. Luật pháp nghiêm cấm những người chủ sử dụng lao động phân biệt đối xử đối với lao động có quan hệ với các hoạt động công đoàn, nhưng lại không qui định việc phục hồi quyền lợi khi bị sa thải liên quan đến hoạt động công đoàn.

Tất cả công nhân, bao gồm cả công chức ngoài những người phục vụ trong quân đội và những người làm bảo vệ nhà tù hoặc nhân viên cảnh sát, đều có thể hình thành và gia nhập công đoàn theo lựa chọn của mình mà không cần sự cho phép trước hoặc đáp ứng yêu cầu quá cao. Hiện chỉ có một công đoàn duy nhất đang hoạt động trong cả nước, do các lao động của tập đoàn Brunei Shell Petroleum thành lập, nhưng ít hoạt động trong những năm gần đây. Ngoài ra không có công đoàn hoặc tổ chức công nhân nào khác.

Các luật lệ trong nước khác nhau ngăn cấm việc sử dụng trẻ em dưới độ tuổi 16. Đối với những người dưới độ tuổi 18, cần phải có sự đồng ý của cha mẹ và sự chấp thuận của Ủy ban Lao động. Nữ công nhân dưới 18 tuổi có thể không phải làm việc vào ban đêm hoặc trên các giàn khoan dầu ngoài khơi. Cục Lao động trực thuộc Bộ Nội vụ, có trách nhiệm thực thi hiệu quả các luật lệ liên quan đến việc tuyển dụng trẻ em. Hiện vẫn chưa có báo cáo nào về các hành vi vi phạm pháp luật lao động trẻ em tại Brunei.

Pháp luật không quy định mức lương tối thiểu, nhưng hầu hết người dân được tuyển dụng đều đòi mức lương tốt. Thang lương khu vực công áp dụng chung cho tất cả người lao động làm việc cho chính phủ. Tiền lương cho người nước ngoài biến động trong một phạm vi rộng. Một số đại sứ quán nước ngoài tự ấn định mức lương tối thiểu cho công dân của mình làm việc tại Brunei.

Các dữ liệu của Chính phủ năm 2016 (dữ liệu mới nhất hiện có), chỉ khoảng 64.390 người nước ngoài tạm trú ở đất nước này, mặc dù các quan chức chính phủ đã công khai con số lên tới hơn 100.000. Các lao động nước ngoài được Cục Lao động giới thiệu tóm tắt về quyền lao động khi ký hợp đồng. Chính phủ cũng bảo vệ quyền lợi của người lao động nước ngoài thông qua các cuộc kiểm tra cơ sở và qua đường dây nóng nhận những khiếu nại của công nhân. Luật di trú cho phép bỏ tù và đánh đòn những người lao động ở lại quá hạn giấy phép lao động, và những người lao động di cư không đủ giấy tờ do sơ suất của người chủ sử dụng lao động.

Chương 6: Các cơ hội đầu tư và kinh doanh

Ngành sản xuất

Trong lĩnh vực sản xuất, Brunei Darussalam có tiềm năng để phát triển những ngành công nghiệp mới cả bên trong và ngoài ngành dầu khí, không chỉ thông qua việc khai thác sự đa dạng sinh học và các nguồn tài nguyên thiên nhiên mà còn qua việc tận dụng vị trí chiến lược của đất nước này trong khu vực. Các ngành công nghiệp mới này bao gồm các hoạt động có thể khai thác các khu vực nội địa cũng như những hoạt động làm gia tăng thêm giá trị cho các nguồn tài nguyên.

Nằm ngay ở vị trí chiến lược trong khu vực BIMP-EAGA - nơi có thể thu hút các nguồn nguyên vật liệu chính như đường và ca cao từ các nước láng giềng, Brunei Darussalam là một điểm đến lý tưởng để thiết lập các ngành công nghiệp như thực phẩm, nguyên liệu thực phẩm và dược phẩm.

- **Thực phẩm và nguyên liệu thực phẩm**

Chính phủ Brunei Darussalam là đặc biệt quan tâm đến ngành công nghiệp thực phẩm và muốn thu hút các công ty chế biến thực phẩm và các nguyên vật liệu thực phẩm lớn vào đất nước này để sản xuất cho xuất khẩu.

Có rất nhiều cơ hội có thể khai thác tại Brunei Darussalam, từ tạo nguồn cung ứng và tinh chế nguyên liệu cho đến sản xuất thực phẩm và cuối cùng là phân phối đến các thị trường chính khá lớn trong khu vực.

Brunei Darussalam cũng có tiềm năng để thiết lập các trung tâm nghiên cứu và phát triển nhằm triển khai các sản phẩm dinh dưỡng sáng tạo thông qua việc sử dụng các nguyên vật liệu thực phẩm địa phương để sản xuất và chế biến các sản phẩm thực phẩm được phù hợp với thị trường toàn cầu.

- **Dược phẩm**

Một trọng tâm khác là ngành công nghiệp dược phẩm và nguyên liệu dược phẩm. Chính phủ Brunei Darussalam luôn chào đón các công ty đến hoạt động tại đất nước này.

Các công ty cũng có thể chọn lựa ngành sản xuất dược phẩm halal để gia tăng giá trị cho các sản phẩm của mình. Brunei Darussalam đã phát triển các hướng dẫn và tiêu chuẩn riêng cho việc xử lý và sản xuất các sản phẩm dược phẩm halal với mục tiêu để mở đường cho việc thành lập và sản xuất dược phẩm halal trong nước đồng thời phần đầu trở thành một địa điểm hàng đầu toàn cầu trong ngành công nghiệp Halal.

Mong muốn chiến lược của Brunei Darussalam là phát triển đất nước thành một vị trí chiến lược trong khu vực về mặt nghiên cứu và phát triển, tạo ra được các hợp chất hoạt động mới và sản xuất các dược phẩm sáng tạo và cạnh tranh mới. Brunei chào đón các dự án đầu tư từ các công ty quốc tế muốn sử dụng Brunei làm một vị trí chiến lược cho kế hoạch mở rộng của mình.

Vào tháng 12/2010, nhà máy sản xuất dược phẩm halal đầu tiên đã được khởi công tại

khu công nghiệp Đông Lambak Kanan. Vivapharm (Brunei) Sdn. Bhd. là một liên doanh giữa công ty Viva Pharmaceutical Inc của Canada, quỹ cổ phần tư nhân Aureos (Brunei) Capital Sdn Bhd và một nhóm các nhà đầu tư địa phương. Vivapharm là một dự án trị giá 26 triệu đô la Brunei và là nhà sản xuất dược phẩm và các sản phẩm dinh dưỡng được cấp giấy chứng nhận halal và GMP đầu tiên của Brunei, nhắm tới thị trường halal đang phát triển. Vivapharm sẽ tập trung vào xuất khẩu các sản phẩm sức khỏe tự nhiên được chứng nhận halal, các loại thuốc bán tự do và kê toa cho các thị trường khu vực châu Á - Thái Bình Dương, Trung Đông, Tây Âu và Hoa Kỳ.

- **Hoá dầu**

Brunei nổi tiếng với ngành công nghiệp dầu khí mạnh mẽ kể từ cuối những năm 1920, là một địa điểm hoàn hảo cho các cơ sở chế biến các sản phẩm hóa dầu hạ nguồn. Hiện nay, Brunei Darussalam có nhiều cơ sở ngành hóa dầu như nhà máy methanol trị giá 600 triệu USD được phát triển bởi một tập đoàn Nhật Bản-Brunei, Mitsubishi Gas Chemical Co Inc, Tập đoàn Itochu và Brunei Petroleum. Tọa lạc tại Khu công nghiệp Sungai Liang (SPARK), nhà máy methanol này đã bắt đầu hoạt động thương mại vào tháng 5/2010 với công suất 850.000 tấn mỗi năm. Một cơ sở xuất khẩu methanol, tên là Single Point Mooring, cũng được BEDB thành lập để tạo thuận lợi cho hoạt động xuất khẩu methanol.

Theo dự kiến, việc thành lập nhà máy methanol đầu tiên này sẽ mở đường cho nhiều cơ hội hơn trong ngành công nghiệp dầu mỏ và khí đốt hạ nguồn tại Brunei Darussalam bao gồm các chất dẫn xuất liên quan đến methanol, bên cạnh các dự án hóa dầu gốc khí tự nhiên nhiều tiềm năng khác như ammonia và urê.

- **Các nhà máy tinh luyện hóa dầu tích hợp**

Để mở rộng hơn nữa chuỗi giá trị dầu khí, Brunei Darussalam cũng đang đưa ra các cơ hội cho các nhà đầu tư phát triển các nhà máy lọc hóa dầu tích hợp. Vị trí chiến lược của đất nước này trong tuyến đường thương mại Đông-Tây – kết nối Brunei với các thị trường lân cận - giúp Brunei Darussalam trở thành một địa điểm hoàn hảo để thành lập các cơ sở sản xuất như thế nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng tăng về các sản phẩm liên quan đến dầu.

Vào tháng 7 năm 2011, công nghiệp khí đốt Brunei Darussalam đã đồng ý thành lập một nhà máy lọc dầu và phản ứng cracking chất thơm trị giá 2,5 tỷ đô la Mỹ. Dự án sẽ được đặt tại Pulau Muara Besar (PMB) và phát triển qua hai giai đoạn bởi một công ty tư nhân hàng đầu Trung Quốc, Công ty TNHH Chiết Giang Hengyi với công suất sản xuất khoảng 135 nghìn thùng mỗi ngày. Giai đoạn 1 của nhà máy lọc dầu và dự án phản ứng cracking chất thơm sẽ bao gồm việc sản xuất các sản phẩm dầu mỏ tinh chế như xăng, dầu diesel và nhiên liệu A, cũng như paraxylene và benzen, chủ yếu được sử dụng trong sản xuất dệt may. Dự án được thiết lập để tạo ra khoảng 800 việc làm và dự kiến sẽ xúc tác cho sự phát triển của PMB như một trung tâm kinh tế cho các hoạt động công nghiệp. Sau khi hoàn thành giai đoạn 1, công ty có kế hoạch đầu tư thêm 3,5 tỷ USD để mở rộng sản xuất olefin.

- **Năng lượng tái tạo**

Với một lịch sử sản xuất dầu và khí đốt lâu dài, Brunei Darussalam hiện đang tìm cách mở ra những chân trời mới và phát triển các khả năng về năng lượng tái tạo. Dự trữ dồi dào về nguồn cát silica trong nước là một lợi thế cho việc phát triển một trung tâm sản xuất thủy tinh năng lượng mặt trời cũng như sản xuất các pin và mô-đun năng lượng mặt trời.

Ngành Dịch vụ

Trong lĩnh vực dịch vụ, Brunei Darussalam tìm cách mở rộng và phát triển hơn nữa năng lực của mình bằng cách tận dụng khả năng kết nối với các nền kinh tế đang tăng trưởng cũng như bằng cách xây dựng lực lượng lao động có tay nghề cao và cơ sở hạ tầng luôn sẵn sàng nhằm hướng tới khả năng cạnh tranh toàn cầu. Điều này bao gồm cả việc khuyến khích hình thành các hoạt động liên quan tới ICT để biến Brunei Darussalam trở thành một trung tâm khu vực về công nghệ thông tin – truyền thông cũng như các hoạt động giúp phát triển các ngành công nghiệp hỗ trợ.

- **Trung tâm ICT của khu vực**

Brunei Darussalam đã xác định công nghệ thông tin truyền thông là một trong những chất xúc tác quan trọng cho quá trình phát triển kinh tế-xã hội bền vững, vì thế sự phát triển của ngành công nghệ thông tin truyền thông tiếp tục là một ưu tiên hàng đầu. BEDB hy vọng sẽ nâng tầm Brunei thành một trung tâm ICT của khu vực. Ổn định, an toàn, tránh được các thảm họa tự nhiên, với mức chi phí điện cạnh tranh và vị trí chiến lược trong khu vực châu Á-Thái Bình Dương và BIMP-EAGA, Brunei Darussalam là một điểm đến lý tưởng cho các hoạt động như trung tâm dữ liệu/trung tâm phục hồi thảm họa cũng như phát triển phần mềm, không dây truyền thông và đa phương tiện.

- **Trung tâm dữ liệu/Trung tâm phục hồi thảm họa**

Brunei ngày càng trở nên cạnh tranh hơn trong lãnh vực trung tâm dữ liệu nhờ các tiện ích có giá cả cạnh tranh nhất trong khu vực. Ngoài ra, nước này còn có dung lượng băng thông dồi dào thông qua mạng lưới cáp ngầm dưới biển quốc tế và các cơ sở hạ tầng viễn thông hiện đại, cho phép kết nối hiệu quả với toàn thế giới. Ít nhất 80% dung lượng băng thông SEA-ME-WE3 của Brunei vẫn sẽ luôn sẵn sàng để khai thác thêm.

Để nâng cao hơn nữa kết nối quốc tế, Brunei cũng đã đầu tư đáng kể vào hệ thống cáp ngầm dưới biển Asia America Gateway (AAG) Tàu, trong đó Brunei là một trong những trạm cập bờ, tạo ra một nối kết trực tiếp liền mạch giữa Brunei và Hoa Kỳ cũng như các nước châu Á khác bằng một đường cáp duy nhất. Brunei cũng đã công bố kế hoạch thực hiện một đường cáp thứ ba, hệ thống cáp Đông Nam Á -Nhật Bản (SJC), để tăng cường kết nối dự phòng.

- **Dịch vụ hỗ trợ hàng không**

Trong bối cảnh các hãng hàng không giá rẻ đang phát triển mạnh cùng với việc tái cấu trúc lại đội bay và các vụ mua lại các hãng bay trong khu vực, vốn là nơi các hãng

hàng không tiếp tục thuê ngoài các hoạt động bảo trì, có thể dự báo nhu cầu ngày càng tăng về các hoạt động dịch vụ liên quan đến hàng không. Với cơ sở hạ tầng hiện đại và được trang bị đầy đủ tại sân bay quốc tế Brunei, và với lực lượng lao động có trình độ và chuyên môn kỹ thuật luôn sẵn sàng, Brunei Darussalam là địa điểm lý tưởng cho các dịch vụ hỗ trợ hàng không như bảo dưỡng, sửa chữa và đại tu máy bay, cũng như mô phỏng và đào tạo phi hành đoàn.

- **Dịch vụ hỗ trợ dầu khí – Căn cứ tiếp vận hàng hải và công xưởng chế tạo**

Để hỗ trợ các hoạt động thăm dò dầu khí, một loạt các dịch vụ sẽ được các nhà khai thác yêu cầu, mở ra cơ hội cho Brunei Darussalam phát triển một căn cứ tiếp vận hàng hải và công xưởng chế tạo tập trung để đáp ứng nhu cầu các ngành công nghiệp dịch vụ hỗ trợ dầu khí sắp tới. Đảo Pulau Muara Besar (PMB) có tiềm năng để phát triển các dự án quy mô quốc gia nhờ mực nước sâu tự nhiên và bến cảng yên tĩnh, là địa điểm lý tưởng cho để xây dựng một cơ sở hậu cần tiếp vận.

Các công nghệ mới nổi

Nhằm giúp Brunei tham gia vào sân chơi công nghệ mới trong vòng 20-30 năm tới, BEDB hiện đang nghiên cứu tính khả thi của việc đưa các lĩnh vực khoa học và công nghệ mới vào Brunei để tạo ra các hoạt động kinh tế dựa trên sự phát triển nhanh công nghệ với giá trị kinh tế ngày càng tăng. Các công nghệ mới tiềm năng có thể thấy trong các lĩnh vực: chăm sóc y tế, khoa học y tế, an ninh lương thực, quá trình sản xuất tiên tiến, khoa học vật liệu, điện tử, cũng như nghiên cứu sâu hơn vào lĩnh vực năng lượng, môi trường bền vững và công nghệ thông tin truyền thông.

Cần thông tin chi tiết hơn về các lĩnh vực nêu trên, xin liên hệ:

Cơ quan Phát triển Kinh tế Brunei (The Brunei Economic Development Board)

Địa chỉ: Block 2K, Bangunan Kerajaan,

Jalan Ong Sum Ping,

Bandar Seri Begawan BA1311,

Brunei Darussalam

Tel: (673) 223 0111

Fax: (673) 223 0082

Website: www.bedb.com.bn

Email: info@bedb.com.bn

Ngành thủy sản

Khối lượng tiêu thụ cá biển bình quân đầu người của Brunei ước đạt 47kg/năm và 50% nhu cầu cá tươi được đáp ứng bởi nhập khẩu. Tiềm năng ngành thủy sản của Brunei được ước tính trị giá ít nhất 400 triệu đô là Brunei/năm vào năm 2023. Môi trường sạch sẽ và không bị ô nhiễm, không hề có bão tố và dịch bệnh hoặc các hiện

tượng liên quan đến thực phẩm khác là những lý do tại sao Brunei là một sự lựa chọn lý tưởng cho các dự án đầu tư trong lĩnh vực thủy sản. Hơn nữa, Brunei cũng được phát hiện nằm trong đường di cư của cá ngừ.

Có nhiều cơ hội đầu tư trong ba lĩnh vực chính của ngành đánh bắt cá, cụ thể là đánh bắt thủy sản, nuôi trồng thủy sản, chế biến thủy hải sản:

• Khai thác thủy sản

Mức độ khai thác đặc biệt là ở Khu vực 3 và 4 vẫn chưa được tận dụng. Để gia tăng mức đóng góp của ngành thủy sản cho GDP quốc gia, Brunei đang mở ra nhiều cơ hội cho các dự án đầu tư trong lĩnh vực này, đặc biệt là các hoạt động đánh bắt cá tầng nổi hoặc cá ngừ. Ngoài việc cung cấp các cơ sở hỗ trợ và các chính sách ưu đãi, Brunei cũng đang:

- + Khuyến khích sự tham gia của các công ty khai thác mới của người dân địa phương hoặc liên doanh;
- + Hướng dẫn và hỗ trợ kỹ thuật và hỗ trợ cho các công ty khai thác hiện hành để tận dụng tối đa tiềm năng của mình;
- + Xúc tiến việc thành lập nhiều hơn các ngành công nghiệp chế biến hạ nguồn; và
- + Đưa ra chương trình hỗ trợ tài chính cho các công ty khai thác trong nước.

Trong ngành khai thác thủy sản, các giấy phép đánh cá cho các tàu lưới vây rút chì, câu cá ngừ vẫn được cấp trong hạn mức đánh bắt tại Khu vực 3 và 4.

Khu vực 3 - kéo dài từ 20 đến 45 hải lý ngoài khơi và cho phép các tàu lớn có tổng trọng tải (GRT) từ 60,1 đến 150 và 351 đến 600 mã lực

Khu vực 4 - kéo dài từ 45 đến 200 hải lý ngoài khơi, cho các hoạt động đánh bắt cá ngừ bằng lưới vây rút chì và câu.

• Nuôi trồng thủy sản

Nuôi trồng thủy sản là một trong những lãnh vực phát triển nhanh nhất trong ngành công nghiệp thủy sản. Tiềm năng ngành nuôi trồng thủy sản tại Brunei được ước tính đạt ít nhất 200 triệu đô la Brunei vào năm 2023. Hoạt động nuôi tôm, nuôi cá bè ngoài khơi, sản xuất cá cảnh và nuôi cá nước ngọt đều thuộc các lĩnh vực mục tiêu trong ngành nuôi trồng thủy sản.

Các khu vực nuôi tôm, đặc biệt là vùng nuôi tôm 200 ha tại Telisai và công viên nuôi trồng thủy sản sinh thái 40 ha ở Sungai Paku đã được qui hoạch. Các phương tiện hỗ trợ cũng như các tiện ích cơ bản như đường giao thông, nguồn cấp điện và cấp nước chính đều được Chính phủ cung cấp. Các cơ sở hỗ trợ cũng đã được xây dựng. Việc xác minh và phát triển công nghệ được tiến hành để đảm bảo rằng các cơ sở nuôi trồng thủy sản tìm được công nghệ và các loài thủy sản phù hợp.

- **Chế biến thủy sản**

Ngành chế biến thủy sản vẫn còn ở qui mô sản xuất tương đối nhỏ. Những sản phẩm liên quan bao gồm cá đông lạnh, cá ướp gia vị chiên, chả cá, cá viên chiên, mắm tôm, cá ướp và cá khô. Các sản phẩm này được bày bán nhiều tại các chợ trong nước. Do đó các công ty nước ngoài được khuyến khích hình thành các công ty liên doanh với các doanh nghiệp địa phương để phát triển hơn nữa các lĩnh vực chế biến thủy sản, mở rộng thành các doanh nghiệp có qui mô lớn hơn.

Thị trường nội địa về các sản phẩm thủy sản chế biến hiện nay được ước tính trị giá khoảng 17 triệu đô la Brunei mỗi năm ở mức độ bền vững. Ngoài ra, Brunei còn có các nhu cầu ngày càng tăng về bột cá, mà hiện nay đang được nhập khẩu khoảng 5 tấn mỗi ngày để đáp ứng nhu cầu ngành nuôi trồng thủy sản và chăn nuôi gà,... trong nước đang gia tăng nhanh.

Trung tâm Xử lý các sản phẩm thủy sản tại Serasa, nằm ngay bên cạnh cảng nước sâu Brunei đang hỗ trợ thêm cho ngành thủy sản đang phát triển nhanh chóng.

Cục Thủy sản cũng đã xác minh được công nghệ để sản xuất các sản phẩm giá trị gia tăng khác như cá hun khói từ cá chưa được tận dụng đúng mức.

Cần thêm thông tin chi tiết về ngành thủy sản, xin liên hệ

Cục Thủy sản

Bộ Công nghiệp và Tài nguyên sơ cấp (Ministry of Industry and Primary Resources)

Địa chỉ: Jalan Menteri Besar, Berakas BB3910

Brunei Darussalam.

Tel: +673 238 3067 / 238 3068 / 238 3412

Fax: +673 238 2069

Website: www.fisheries.gov.bn

Email: bruneifisheries@brunet.bn

Ngành nông nghiệp

Brunei không bị lây nhiễm các bệnh lở mồm long móng (FMD), cúm gia cầm và bệnh bò điên (BSE) và là thành viên của Tổ chức Động vật Thế giới (OIE) từ năm 2004. Có rất nhiều cơ hội tồn tại trong tất cả các lĩnh vực sản xuất nông nghiệp và kinh doanh nông sản, từ sản xuất sơ cấp và chế biến thực phẩm đến các dịch vụ chuyên nghiệp. Brunei nhập khẩu hầu hết các nhu cầu thực phẩm của mình, ngoại trừ thịt gà và trứng. Để đảm bảo an ninh lương thực, Brunei Darussalam đang tích cực thúc đẩy phát triển nông nghiệp cũng như tạo điều kiện thuận lợi cho việc gia công bên ngoài các mặt hàng nông nghiệp và cung cấp thực phẩm.

- **Sản xuất sơ cấp**

Trong lĩnh vực sản xuất sơ cấp, có nhiều cơ hội kinh doanh trong hoạt động trồng trọt rau quả, trồng hoa, trồng các loại cây thảo dược và dược liệu, sản xuất thức ăn chăn nuôi gia súc và gia cầm. Nhiều loại cơ sở hạ tầng nông nghiệp khác nhau như đường giao thông nông thôn, hệ thống thủy lợi và thoát nước cũng như cấp nước và điện được triển khai để giúp các doanh nhân phát triển các vùng đất trồng trọt.

Việc trồng rau và hoa quả để đáp ứng nhu cầu trong nước vẫn các hoạt động kinh doanh mang lại nhiều lợi nhuận. Các dự án đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp công nghệ cao và công nghệ hiện đại có thể nâng cao năng suất và vẫn còn có thể gia tăng mức lợi nhuận của ngành này.

Cây thảo dược và dược liệu có tiềm năng thương mại lớn. Một số thảo dược đã là "thương hiệu" gia đình của nhiều người dân ở Brunei và trong khu vực, nhưng vẫn chưa được khai thác ở quy mô nông học. Các nhà đầu tư mạnh dạn có thể đổi mới để sản xuất các sản phẩm thực phẩm y tế mới như bánh quy thảo dược và các loại đồ uống bồi bổ khác.

Nghề trồng hoa tại Brunei vẫn còn nhỏ nhưng đang phát triển đều đặn, do vậy còn có nhiều cơ hội to lớn cho các nhà đầu tư khai thác thị trường trong nước hoặc thâm nhập vào thị trường toàn cầu hấp dẫn. Các nhà đầu tư, nếu đã có một mạng lưới kinh doanh rộng, nên tận dụng các chính sách ưu đãi khác nhau của Chính phủ để thiết lập các hoạt động tại Brunei và xuất khẩu sản phẩm ra nước ngoài.

Chăn nuôi chủ yếu tập trung vào ngành gia cầm, đặc biệt là sản xuất thịt gà và trứng. Hệ thống chuồng trại khép kín ở Brunei đã góp phần nâng cao hiệu quả sản xuất chăn nuôi gia cầm. Brunei hiện giờ đã tự túc được thịt gà và trứng. Hiện nay, hoạt động chăn nuôi các loài nhai lại (gia súc, bò, trâu, bò sữa, dê,...) vẫn còn thấp và phần lớn nhu cầu được nhập khẩu. Cũng có nhiều cơ hội cho hoạt động chăn nuôi gia súc và trâu bò tại Brunei.

- **Sản xuất thứ cấp**

Các cơ hội đầu tư cũng rất dồi dào đối với ngành kinh doanh nông nghiệp, bao gồm chế biến sản phẩm thịt và trứng, thức ăn gia súc, chế biến trái cây và nước hoa quả ép và đồ uống ngọt có cồn, sản xuất dược phẩm từ cây thuốc và thảo dược, sản xuất thuốc thú y và các chế phẩm sinh học.

Các nhà đầu tư cũng có nhiều cơ hội lớn trong ngành gia công chế biến. Các loại hàng hóa nguyên liệu nhập khẩu có thể được gia công để gia tăng giá trị cho thị trường trong nước và khu vực như BIMP-EAGA và ASEAN. Ví dụ, trứng tươi có thể được chế biến thành bột trứng, lòng trắng trứng và lòng đỏ trứng, cũng như trứng dạng lỏng. Các sản phẩm chế biến như thế giúp dễ dàng sử dụng hơn và hạn sử dụng lâu hơn. Những sản phẩm này trải qua quá trình xử lý nhiệt, dễ dàng đáp ứng các yêu cầu an toàn thực phẩm hơn so với trứng tươi, đồng thời cũng dễ vận chuyển và phân phối đến các thị trường xuất khẩu và các thị trường hẻo lánh.

Các cơ hội liên hợp tốt nhất thuộc về ngành gia cầm, bao gồm các trang trại chăn nuôi hiện đại, các trại ấp giống và các trang trại sản xuất gà đẻ trứng và gà thịt. Theo khái niệm về phát triển cụm, có thể liên hợp nhà máy thức ăn chăn nuôi với các hoạt động

chiết xuất dầu và xay xát bột mì. Do đó, việc phát triển chế biến trứng sẽ có hiệu ứng chuỗi tích cực đối với sự phát triển của ngành công nghiệp chế biến cây trồng, đặc biệt là trong ngành kinh doanh xay xát và chiết xuất dầu ăn. Brunei có thể thu mua bên ngoài các loại ngũ cốc và, hạt có dầu để duy trì ngành kinh doanh xay xát và chiết xuất dầu ăn. Về vấn đề này, các tập đoàn đa quốc gia có các nguồn nông sản sẽ có nhiều ưu thế nhất để nắm bắt các cơ hội trong ngành xay xát, chiết xuất dầu ăn và sản xuất thức ăn chăn nuôi. Ngoài các cơ hội trong các ngành nông nghiệp sơ cấp và thứ cấp, ngành dịch vụ cũng có nhiều cơ hội, gồm các dịch vụ tiếp thị chuyên nghiệp, thú y và kinh doanh các sản phẩm thú y và nông sản.

- **Các sản phẩm "Halal"**

Dự án xây dựng thương hiệu Halal của Brunei khởi động vào năm 2007, nhằm biến Brunei Darussalam là một trong những nhà sản xuất chính trong nền thương mại toàn cầu liên quan đến sản xuất và chứng nhận thực phẩm Halal. Với nền tảng Hồi giáo mạnh mẽ, thị trường toàn cầu có thể yên tâm rằng Chứng nhận Halal của Brunei Darussalam rất nghiêm ngặt và đáng tin cậy cho các doanh nghiệp trong các thị trường Hồi giáo.

Một khu công nghệ nông nghiệp có diện tích 263 ha hiện đang được triển khai dành riêng cho các dự án đầu tư tại Brunei. Khu công nghệ này sẽ hỗ trợ các hoạt động dưới thương hiệu Halal của Brunei, cung cấp địa điểm cho các hoạt động nghiên cứu, các dịch vụ hỗ trợ và phát triển của các ngành công nghiệp thông qua liên doanh và đầu tư trực tiếp nước ngoài. "Trung tâm Khoa học Halal" cũng sẽ được thành lập trong khu công nghệ này.

- **Danh sách các ngành được ưu đãi**

- + **Sản xuất sơ cấp**

- Nông nghiệp**

- Chăn nuôi gia cầm
- Trồng rau, củ và rễ
- Trồng hoa quả
- Chăn nuôi gia súc
- Trồng hoa / cây cảnh
- Sản xuất vật liệu trồng trọt
- Trồng lúa và các loại ngũ cốc khác
- Trồng các loại thảo dược và gia vị
- Trồng cây làm nguyên liệu chế biến thức ăn gia súc
- Trồng cây thuốc

- + **Sản xuất và chế biến liên hợp**

Nông nghiệp

- Trồng và chế biến cây cỏ nuôi gia súc và các nguyên liệu thức ăn gia súc
- Chăn nuôi gia cầm và chế biến các sản phẩm gia cầm
- Trồng và chế biến cây cảnh (hoa cắt cảnh)
- Trồng trọt và chế biến các loại trái cây
- Nuôi gia súc và chế biến
- Trồng trọt và chế biến gạo và ngũ cốc khác
- Trồng trọt và chế biến các loại thảo dược và gia vị
- Trồng và chế biến cây thuốc

Cần thêm thông tin chi tiết về ngành nông nghiệp, xin liên hệ

Cục Nông nghiệp và Thực phẩm nông nghiệp (Agriculture and Agrifood Department)

Bộ Công nghiệp và Tài nguyên sơ cấp (Ministry of Industry and Primary Resources)

Địa chỉ: Old Airport, Berakas

Bandar Seri Begawan BB3510

Brunei Darussalam

Ngành Du lịch

Du lịch và khách sạn là một ngành công nghiệp đang phát triển tại Brunei. Có thể khai thác các thị trường địa phương, khu vực và quốc tế hiện hữu để tăng trưởng mạnh hơn nữa. Thiên nhiên được bảo tồn tốt của Brunei tạo điều kiện cho các hoạt động du lịch sinh thái dễ dàng tiếp tục phát triển, giải quyết các xu hướng tăng trưởng theo hướng du lịch tự nhiên, du lịch y tế và chăm sóc sức khỏe, và đường bờ biển cát dài còn bỏ hoang có thể xây dựng các khu nghỉ mát bãi biển cho khu vực. Các cơ hội kinh doanh và đầu tư luôn sẵn sàng trong các lĩnh vực sau đây:

- Khách sạn và khu nghỉ dưỡng
- Nhà hàng
- Du lịch sinh thái và giải trí
- Du lịch nông thủy sản
- Quản lý các hoạt động xử lý đất và các điểm đến
- Du lịch bằng du thuyền

Cần thêm thông tin chi tiết về ngành du lịch, xin liên hệ

Cục Du lịch Brunei (Brunei Tourism Board)

Địa chỉ: Jalan Menteri, Besar Bandar Seri Begawan BB3910

Brunei Darussalam

Tel: (673) 238 2832

Fax: (673) 238 2824

Email: info@bruneitourism.travel

Website: www.bruneitourism.travel

Nguồn: Đại sứ quán Brunei tại Tokyo

Chương 7: Cần biết khi đến Brunei

Giờ làm việc

Các cơ quan chính quyền mở cửa từ 07:45 sáng đến 12:00 trưa và chiều từ 13:30 đến 16:30, trong các ngày từ thứ Hai đến thứ Năm và ngày thứ Bảy, đóng cửa vào các ngày thứ Sáu và Chủ Nhật. Chỉ có Bộ Quốc phòng mở cửa vào các ngày thứ Sáu và đóng cửa các ngày thứ Bảy. Theo luật, mọi công sở ở Brunei đều đóng cửa vào thứ Sáu từ 12:00 đến 14:00 chiều để dành thì giờ cho việc cầu nguyện.

Các trung tâm mua sắm thương mại thường bắt đầu hoạt động kinh doanh từ 10 giờ sáng đến 10 giờ tối, kể cả ngày Chủ Nhật. Các văn phòng tư nhân thường hoạt động kinh doanh từ 8:00 sáng đến 17:00 chiều vào các ngày trong tuần, và từ 8:00 sáng đến 12:00 trưa vào ngày thứ Bảy.

Các ngân hàng thường mở cửa từ 9:00 sáng 15:00 chiều, vào các ngày thứ Hai đến thứ Sáu và 9:00 đến 11:00 trưa vào các ngày thứ Bảy. Một số ngân hàng thậm chí có chi nhánh làm việc liên tục suốt bảy ngày, và hoạt động đến khuya. Hầu hết các ngân hàng đều có máy ATM và có thể trao đổi ngoại tệ.

Trong suốt tháng chay Ramadan, giờ giấc làm việc của chính phủ và giờ giấc kinh doanh khác có thể được rút ngắn để tạo điều kiện cho những nhân viên đang ăn chay.

Vào cuối năm 2012, chính phủ Brunei đã ra phán quyết yêu cầu tất cả các doanh nghiệp phải đóng cửa trong hai tiếng mỗi thứ Sáu, từ 12:00 trưa đến 14:00 chiều, để dành thời gian cho việc cầu nguyện theo nghi lễ Hồi giáo.

Các ngày nghỉ lễ trong năm 2019

1/1/2019 – Tết Dương lịch

5/2/2019 – Tết Âm lịch

23/2/2019 – Quốc khánh lần thứ 35

3/4/2019 – Lễ Isra' Miraj

5/5/2019 – Ngày đầu tiên tháng ăn chay Ramadhan

31/5/2019 – Ngày Quân đội Hoàng gia Brunei

5/6/2019 – Lễ Nuzul Al-Qur'an (Lễ kỷ niệm mặc khải thánh kinh Koran)

5-7/6/2019 – Lễ Hari Raya Aidil Fitri

15/7/2019 – Sinh nhật Quốc vương Brunei

11/8/2019 – Lễ Hari Raya Aidil Adha

1/9/2019 – Ngày đầu tiên kỳ lễ Hijrah

9/11/2019 – Sinh nhật nhà Tiên tri Muhammad

25/12/2019 – Lễ Giáng sinh

Tư vấn du lịch tại Brunei

Brunei có khí hậu ẩm áp, ẩm ướt quanh năm nhưng hầu hết các địa điểm kinh doanh đều có trang bị máy lạnh.

Doanh nghiệp có thể tham khảo trang web chính thức của Brunei chuyên cung cấp thông tin du lịch, chính phủ và doanh nghiệp tại đây:

<http://www.pmo.gov.bn/Theme/Home.aspx>

Tại Brunei, các quầy thông tin tại sân bay và khách sạn có thể cung cấp bản đồ và dịch vụ du lịch cho du khách. Các công ty du lịch đều có mặt khắp nơi ở thủ đô Bandar Seri Begawan.

Tiền tệ

Đồng đô la Brunei được gắn chặt với đồng đô la Singapore theo tỷ lệ một đổi một. Đồng đô la Singapore cũng là đồng tiền hợp pháp tại Vương quốc Hồi giáo này.

Thị thực nhập cảnh

Tất cả các công dân nước ngoài khi nhập cảnh vào Brunei phải xin thị thực do các cơ quan đại diện ngoại giao Brunei ở nước ngoài cấp, trừ các nước đã có các thỏa thuận về thị thực với Brunei. Các công dân Việt Nam có thể lưu trú tại Brunei đến 14 ngày.

Đối với người nước ngoài đến Brunei Darussalam để xin việc làm, thị thực không thể được cấp nếu không có văn bản chấp thuận hợp lệ do Cục Xuất nhập cảnh của Brunei Darussalam cấp. Du khách không được phép tham gia vào bất kỳ công việc toàn thời gian/bán thời gian nào mà không có sự cho phép từ Giám đốc Cục Xuất nhập cảnh. Visa được cấp chỉ có giá trị trong vòng tối đa 3 tháng. Quá trình làm thủ tục thường sẽ mất ít nhất 3 ngày làm việc.

Các yêu cầu về thị thực

• Các giấy tờ cho đơn xin thị thực

- 1) Mẫu đơn xin thị thực hoàn chỉnh
- 2) Hộ chiếu của người nộp đơn (Hộ chiếu phải có giá trị ít nhất sáu tháng trước ngày dự định nhập cảnh. Cần phải để trống ít nhất sáu trang chưa được đánh dấu)
- 3) Bản sao hộ chiếu của người nộp đơn
- 4) Bản sao thị thực tại Việt Nam (Pass), theo các nhóm xã hội/làm việc/sinh viên/người phụ thuộc/cư trú
- 5) Hai ảnh cỡ hộ chiếu gần đây với nền màu xanh hoặc trắng
- 6) Bản sao hành trình du lịch đã được xác nhận (chi tiết chuyến bay khứ hồi)
- 7) Một bản sao xác nhận đặt phòng của khách sạn

- 8) Thư xác minh gốc từ công ty (nhân viên) hoặc trường đại học (sinh viên) tại Việt Nam (nếu có)
- 9) Thư mời từ phía Brunei (kinh doanh/cuộc họp/hội nghị, nếu có)
- 10) Bản sao giấy chứng nhận kết hôn (nếu có)
- 11) Bản sao Chứng minh nhân dân (IC)/hộ chiếu của người phối ngẫu (nếu có)
- 12) Bản sao giấy khai sinh (đối với trẻ em, nếu có)
- 13) Bản sao Chứng minh nhân dân (IC), hộ chiếu mới nhất và thẻ thị thực việc làm hợp lệ tại Brunei (nếu có)
- 14) Một bản sao giấy chứng nhận để xác minh các thành viên gia đình đang sinh sống tại Brunei (nếu có)
 - a. Chồng/vợ - Giấy chứng nhận kết hôn
 - b. Trẻ em - Giấy khai sinh
 - c. Anh chị em - Giấy khai sinh
- 15) 3 tháng sao kê ngân hàng
- 16) Phí thị thực 20 BND cho thị thực nhập cảnh một lần. 30 BND cho thị thực nhập cảnh nhiều lần. (Thanh toán bằng tiền mặt, không hoàn lại lệ phí)

• **Các giấy tờ cho thị thực công tác:**

- 1) Mẫu kiểm tra sức khỏe có kết quả
- 2) Một bản sao thư ủy quyền thị thực do Cục Xuất nhập cảnh do Brunei Darussalam cấp
- 3) Một bản sao thư mời từ công ty
- 4) Mẫu đơn xin thị thực hoàn chỉnh
- 5) 5 ảnh cỡ hộ chiếu với nền trắng hoặc xanh
- 6) Bản sao hộ chiếu của người nộp đơn
- 7) Bản sao Chứng minh nhân dân

Đi lại

Sân bay quốc tế cách trung tâm thành phố Bandar Seri Begawan (thủ đô) mười lăm phút lái xe, phí dịch vụ khoảng 8-21 USD. Taxi và xe buýt hoạt động trong cả thành phố thủ đô và vùng ngoại ô, với số giờ hoạt động bị hạn chế. Tháng 9 năm 2016, chính phủ Brunei yêu cầu các xe taxi phải sử dụng đồng hồ tính tiền. Ngoài ra, du khách cũng có thể yêu cầu xe buýt đi đến các thị trấn dầu mỏ như Seria và Kuala Belit. Hiện nay thuê mướn xe hơi, tài xế là hình thức vận chuyển đáng tin cậy nhất và có thể được thuê dễ dàng với mức giá cạnh tranh.

Văn hoá kinh doanh

Brunei là quốc gia có dân số chủ yếu theo đạo Hồi và là Vương quốc theo hình thức cha truyền con nối. Theo yêu cầu, du khách phải tôn trọng Hồi giáo và Hoàng gia ở đất nước này. Ngôn ngữ chính thức của Brunei là tiếng Malaysia; ngoài ra, tiếng Anh, tiếng Phúc Kiến và Quan thoại cũng được sử dụng rộng rãi.

Lời giới thiệu và quan hệ là các yếu tố quan trọng, cần thiết ở Brunei. Trước khi đàm phán kinh doanh và giao dịch môi giới, doanh nghiệp đôi khi phải tiến hành một số chuyên thăm đối tác ở Brunei để xây dựng mối quan hệ.

Du khách nên tránh đi qua trước mặt người đang ngồi hoặc chỉ tay bằng ngón trỏ. Để xác định ai đó, người Brunei thường chỉ tay bằng ngón cái với bàn tay nắm chặt. Màu vàng là màu của hoàng gia và doanh nghiệp không nên mặc đồ màu vàng trước sự có mặt của hoàng thân. Khi được mời dùng bữa, khách không nên chủ động thanh toán hóa đơn vì chủ nhà có thể cảm thấy bị xúc phạm. Khách mời nên cởi giày trước khi bước vào nhà riêng.

Cử chỉ bắt tay khá phổ biến giữa các doanh nhân nam với nhau. Doanh nghiệp không nên bắt tay với người khác giới trừ khi người đó chủ động chìa tay. Thay vì vậy, doanh nghiệp chỉ cần đặt tay trước ngực để biểu thị sự tôn trọng.

Du khách sẽ tìm thấy các nhà hàng phù hợp với túi tiền và khẩu vị ở Brunei. Món ăn kiểu Malaysia, Ấn Độ, Trung Quốc và phương Tây có mặt ở khắp nơi. Brunei không có thông lệ boa tiền tip. Các khách sạn và nhà hàng lớn có thể tính thêm 10% phí dịch vụ vào hóa đơn.

Rượu không có sẵn và các nhà hàng không phục vụ rượu ở Brunei. Việc tiêu thụ rượu ở bất kỳ nơi công cộng nào đều bị cấm và nên tránh xa. Cung cấp rượu cho một người Hồi giáo chính là tội ác ở Brunei. Trong tháng Ramadan, tiêu thụ thực phẩm hoặc đồ uống ngoài công cộng là bất hợp pháp, tuy nhiên các nhà hàng cũng có thể cung cấp thực phẩm đem về như một giải pháp thay thế.

Các điểm tham quan du lịch

Brunei có các viện bảo tàng tuyệt vời, các nhà thờ Hồi giáo lộng lẫy và nhiều danh thắng gồm các hồ, đồi núi và bờ biển, chủ yếu nằm trong và xung quanh thủ đô. Bốn quận của Brunei đều có những điểm du lịch hấp dẫn riêng. Các điểm tham quan chính ở Brunei bao gồm:

- Kampong Ayer (làng nước)
- Yayasan Sultan Haji Hassanal Bolkiah (khu mua sắm hiện đại)
- Đền thờ nhà vua Omar Ali Saifuddien
- Viện bảo tàng Hoàng gia Regalia
- Trung tâm Lịch sử Brunei
- Tamu Kianggeh (chợ trời)
- Trung tâm thủ công nghệ Brunei (Brunei Arts and Handicrafts Centre)
- Viện Bảo tàng Brunei (Brunei Museum)
- Mausoleum of Sultan Bolkiah

- Nhà 12 mái (House of twelve roofs)
- Đèn thờ Jame Asr Hassanal Bolkiah Mosque
- The Sultan Haji Hassanal Bolkiah Silver Jubilee Park and Recreation Area
- Wasai Kendai (waterfall)
- Công viên chủ đề Jerudong Theme Park
- Đài kỷ niệm Millionth Barrel Monument
- Oil and Gas Discovery Centre.

Y tế

Tất cả các công dân Brunei được chăm sóc y tế miễn phí với trang thiết bị hiện đại tại các bệnh viện và phòng khám do nhà nước quản lý. Hầu hết các bác sĩ đều nói tiếng Anh, và nhiều y bác sĩ đã học hành ở Anh, Hoa Kỳ và châu Âu.

Brunei có đầy đủ các điều kiện chăm sóc y tế cơ bản. Tuy nhiên, đối với một số trường hợp phẫu thuật phức tạp, hệ thống y tế Brunei sẽ gửi bệnh nhân đến Singapore. Brunei có một số bệnh viện và phòng khám công. Bệnh viện lớn nhất là Bệnh viện RIPAS ở Bandar Seri Begawan và Bệnh viện Tutong tại huyện Tuton. Các bệnh viện tư nhân lớn nhất là Trung tâm Y tế Jerudong Park, cách Bandar Seri Begawan khoảng 20 phút đi xe.

Brunei cũng có một số phòng khám tư nhân tuyển dụng nhiều nhân viên nước ngoài.

Thuốc và toa thuốc cho các bệnh thông thường nói chung có sẵn tại Brunei, mặc dù việc tìm kiếm các loại thuốc cụ thể, chẳng hạn như thuốc thông mũi, có thể gặp đôi chút khó khăn do mang tên khác tại các nhà thuốc địa phương. Du khách nên mang theo đầy đủ số lượng thuốc cần thiết trước khi đến Brunei. Tuy nhiên, điều quan trọng cần lưu ý là Brunei có các điều luật nghiêm khắc đối với việc nhập khẩu các chất nằm trong diện phải quản lý. Để tránh phức tạp, bất kỳ loại thuốc nào khi mang đến Brunei cũng nên đi kèm với một toa thuốc y khoa.

Các trường hợp mắc bệnh sốt xuất huyết đã tăng lên ở Đông Nam Á, trong đó có Brunei. Quốc gia này không có vắc-xin tiêm ngừa sốt xuất huyết, vì vậy du khách nên mặc quần áo che kín thân thể để tránh muỗi và sử dụng thuốc chống côn trùng có chứa chất DEET.

Các thông tin về Trung tâm Kiểm soát và Phòng ngừa Dịch bệnh có thể tham khảo thêm tại trang:

<https://wwwnc.cdc.gov/travel/destinations/traveler/none/brunei>

Để biết thông tin về sự bùng phát của các bệnh truyền nhiễm ở nước ngoài, vui lòng tham khảo trang web của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) tại đây:

<https://www.who.int/>

Điện – Viễn thông

Brunei có hệ thống hạ tầng viễn thông tốt và đang thực hiện dự án cải thiện đường truyền sợi quang học đến từng hộ gia đình giúp gia tăng băng thông truy cập mạng. Có ba nhà khai thác dịch vụ viễn thông tại Brunei: Syarikat Telekom Brunei Berhad (TelBru), Truyền thông DST (DSTCom), và Progresif Cellular. Hầu hết các khách sạn, quán cà phê và nhà hàng đều phủ sóng wifi.

Điện áp ở Brunei là 240 volt, tần số 50 Hz, sử dụng các phích cắm G. Các ổ cắm điện du lịch đa dụng có thể mua tại các cửa hàng đồ điện.

Brunei sử dụng 1 băng tần GSM 900, 2 băng tần UMTS B1 (2100) và 1 LTE băng tần B3 (1800+). Khi đi du lịch đến Brunei, phải đảm bảo điện thoại di động của bạn hỗ trợ băng tần GSM.

AITI điều khiển chức năng và sự phát triển của ngành Thông tin-Truyền thông tại Brunei. Brunei đặt mục tiêu trở thành trung tâm mạng của khu vực và theo như Kế hoạch Phát triển Quốc gia lần thứ 9 (NDP), chính phủ có kế hoạch tiếp tục tăng cường cơ sở hạ tầng viễn thông cũng như tích hợp các dịch vụ CNTT/trực tuyến. Tương tự như các NDP trước đây, quá trình đào tạo liên tục sẽ được tiến hành trong nỗ lực tăng cường vốn nhân lực và vốn nhà nước của chính phủ Brunei. Đến nay, các nhà điều hành mạng được cấp phép là:

- TelBru - Nhà điều hành duy nhất cung cấp dịch vụ internet cố định và không dây. Xin tham khảo thêm tại:

<http://www.telbru.com.bn/>

- Progresif Cellular - Nhà điều hành di động (trả trước và trả sau) và băng thông rộng. Xin tham khảo thêm tại:

<http://www.progresif.com/>

- DST Com - Nhà điều hành di động đầu tiên trong nước cung cấp một loạt các dịch vụ liên quan đến di động. Kristal-Astro (công ty con) đã hợp tác với Astro Malaysia để cung cấp dịch vụ truyền hình cáp. Xin tham khảo thêm tại:

<http://www.dst-group.com/>

Năm 2017, Đài Truyền hình Brunei thuộc sở hữu nhà nước đã giới thiệu kênh Độ phân giải cao (HD) đầu tiên cho khán giả tại địa phương. Cuộc thử nghiệm phát sóng HD đã được thực hiện bằng cách sử dụng một máy phát 100 watt đặt tại trạm Subok gần với Bandar Seri Begawan.

Ngôn ngữ

Ngôn ngữ chính thức của Brunei là tiếng Malay. Tiếng Anh, tiếng Phúc Kiến, và tiếng Quan Thoại cũng sử dụng rộng rãi, trong đó tiếng Anh thường được sử dụng trong kinh doanh. Thực đơn và các ký hiệu bằng tiếng Anh rất phổ biến. Cộng đồng người Hoa chiếm 12% tổng dân số thường nói tiếng Quan Thoại và tiếng Phúc Kiến.

Khi không chắc chắn lắm, có thể được sử dụng các từ Sir, Mr. và Mrs. mà không sợ gây xúc phạm. Theo phong tục địa phương, đàn ông Brunei có thể gọi là Awang và phụ nữ là Dayang. Cách gọi này tương tự như từ Mr. và Mrs.

Ngoài ra, Pehin và Dato là hai danh hiệu vinh dự được Quốc vương Brunei ban tặng. Pehin là danh hiệu gắn kết với một người có địa vị chính thức ở trong vương triều. Trong khi đó, Dato là huy chương danh dự do Quốc vương trao tặng cho bất cứ người nào xứng đáng, bất kể quốc tịch ở đâu. Chức vị tương đương với Dato dùng để gọi phụ nữ là Datin, cũng là phu nhân của một Dato. Dato gần giống với Sir trong tiếng Anh.

Pengiran là từ dành cho những người có xuất thân hoàng gia Brunei. Con cái của Pengiran được gọi là Dayangku (con gái) và Awangku (con trai), người sẽ đảm nhận danh hiệu Pengiran sau khi kết hôn. Ở nấc thang cao nhất sẽ có chức hiệu Pengiran Anak, tức là người Brunei có liên hệ chặt chẽ với gia đình vương quốc Hồi giáo này.

Tạm nhập vật dụng cá nhân

Không có thuế tiêu thụ tại Brunei. Khách du lịch trên 17 tuổi có đủ điều kiện để mang theo 60 ml nước hoa và 250 ml dầu thơm eau de toilette đến Brunei. Người không phải Hồi giáo ít nhất 17 tuổi có thể mang theo 2 chai rượu và 12 lon bia cho tiêu dùng cá nhân, nhưng những hàng hóa này phải được khai báo với hải quan khi nhập cảnh.